

МЛАДИНСКА РЕЛИГИСКА ПИСМЕНОСТ

проф. д-р Тања Каракамишева-Јовановска
проф. д-р Александар Спасеновски
проф. д-р Владимир Божиновски

МЛАДИНСКА РЕЛИГИСКА ПИСМЕНОСТ

проф. д-р Тања Каракамишева-Јовановска
проф. д-р Александар Спасеновски
проф. д-р Владимир Божиновски

ИМПРЕСУМ

Наслов:

МЛАДИНСКА РЕЛИГИСКА ПИСМЕНОСТ

Автори:

проф. д-р Тања Каракамишева-Јовановска, редовен професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ Скопје

проф. д-р Александар Спасеновски, вонреден професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје

проф. д-р Владимир Божиновски, програмски директор на Институтот за политички истражувања Скопје и вонреден професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје

Издавачи:

Фондација „Конрад Аденауер“

Клингелхеферштрасе 23, 10785 Берлин

Германија

Телефон: (+49) (0) 3026996453

Факс: (+49) (0) 3026996555

www.kas.de

Фондација „Конрад Аденауер“, Програма за владеење на правото во Југоисточна Европа

Страда Францеларилор 5, 020785 Букурешт

Романија

Телефон: (+40) (0) 213020263

Факс: (+40) (0) 21 323 31 27

office.rspsoe@kas.de

www.kas.de/rspsoe

Институт за политички истражувања Скопје

Франклин Рузвелт 51-3/54 1000 Скопје

Република Северна Македонија

Телефон: +389(02)3051144

ipis.skopje@gmail.com

www.ipis.org.mk

Координација:

Хартмут Ранк, раководител на Програмата за владеење на правото во Југоисточна Европа на Фондацијата Конрад Аденауер

Уредник:

Александар Спасеновски, вонреден професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје

Лектура:

Магдица Шамбевска

Софтверска обработка на податоци:

Гораст Стојменовски, Институт за политички истражувања Скопје

Компјутерска подготовка и печат:

Винсент Графика

Благоја Стефковски 16, 1000 Скопје

Република Северна Македонија

Телефон/Факс: (+389) (0) 22700455

info@vinsentgrafika.mk

www.vinsentgrafika.mk

Тираж:

200 примероци

Книгата може да се преземе бесплатно на: <http://www.kas.de/rlpsee/>

Напомена:

Оваа публикација се дистрибуира бесплатно како дел од работата на Програмата за владеење на правото во Југоисточна Европа на Фондацијата Конрад Аденауер.

Одговорноста за информациите содржани во оваа публикација е на авторите.

Содржина

ПРЕДГОВОРИ	7
-------------------	----------

МЕТОДОЛОГИЈА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО	15
--------------------------------------	-----------

АНАЛИЗА	19
----------------	-----------

ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА	35
-----------------------------	-----------

РЕЗИМЕА	39
----------------	-----------

Резиме (mk)	41
Rezyme (sq)	44
Zusammenfassung (de)	47
Summary (en)	50

ПРИЛОЗИ	53
----------------	-----------

1. Демографски карактеристики на испитаниците	55
2. Општи резултати и кростабулации	60

Предговори

Предговори

Верската слобода подолго време е дел од универзално признаените права и слободи опфатени со стандардите за човековите права на Обединетите нации (ОН) и Европската конвенција за човековите права (ЕКЧП). Обезбедувањето на слободата да се има (или да се нема) религиозно убедување и да се остварува на начин што одговара на вредностите на отворено општество, јасно им припаѓа на темелите на мирната и просперитетна држава. Почитувањето на верските слободи на сите групи му овозможува на едно општество да се фокусира на своите заеднички цели и на својот економски и социјален развој, наместо на какви било поделби. Ова е особено точно за мултирелигиските општества.

Живееме во време на растечка верска радикализација во Европа, како и во другите делови на светот. Неодамна видовме и трагични настани во голем број држави, извршени од млади луѓе кои се дел од овие злосторнички верски движења. Оттаму, подобро разбирање на гледиштата на младите за религијата може да ни помогне да развиеме подобро разбирање за потребите на младите во однос на нивната вера, надевајќи се дека со тоа ќе придонесеме за вистински мирен соживот на сите религиозни групи.

Интеракциите помеѓу различните религиозни групи во идеална смисла треба да се развиваат во мирен (во најширока смисла) соживот, а државата, пак, преку активност на своите институции го овозможува неопходното чувство на еднаквост и заштита помеѓу различните верски групи. Во врска со ова, ЕКЧП обезбедува јасни стандарди за тоа што државата треба да стори или поточно да не стори за да се обезбеди мирен соживот на религиозните групи. Ова може да биде добра почетна точка за правните и за политичките практичари. Првите, сепак, не треба да се изгубат во легалистичкото поле, бидејќи вистинска политичка волја за обезбедување практичен соживот на религиозните групи е од огромно значење.

Ова истражување претставува важен чекор кон разбирањето на перцепцијата на младите Македонци во нивната интеракција со државата во однос на верските права. Иако се претпоставуваше дека младите (до 35 година од животот) може да бидат помалку склони кон имањето посилни религиозни убедувања или, пак, да имаат изразена тенденција кон остварувањето на своите религиозни права, ова истражување го докажа спротивното. Религиските аспекти на нивните животи се релевантни како и во минатото. Оттаму, имајќи го предвид споменатото, особено е важно да се обезбеди непречен соживот на различните групи заснован на недискриминација, како и на неутралноста и непристрасноста, со што ќе се обезбеди просперитетно, плуралистичко и толерантно општество.

Фактот дека апсолутното мнозинство млади луѓе сметаат дека религиозните права треба во целост да се почитуваат дава оптимизам. Од друга страна, пак, состојбата со верските права не е на својот врв: имено, една третина од оние што учествуваа во оваа анкета сметаат дека постои некаква институционализирана дискриминација, а приближно исто толку млади мислат и дека одговорот на државата може да се подобри. Се чини дека македонските муслимански групи се чувствуваат во поголема мера ограничени од другите.

Ова истражување е директен резултат на соработката помеѓу Правниот факултет „Јустинијан Први“ при Универзитетот во Скопје и Програмата за владеење на правото во Југоисточна Европа на Фондацијата Конрад Аденауер. Се надеваме дека овој труд не само што ќе претставува одраз на перцепцијата на младите за заштитата на нивните верски права и репер за идните истражувања на ова поле, туку дека, исто така, ќе помогне и да се донесат потребните подобрувања во механизмите за заштита на човековите права во Северна Македонија. Подобрен институционален одговор е она што треба да го имаат за цел сите делови на македонската држава: владата со поставување на рамката и обезбедување доволно средства, локалните општини со поддршка на релевантни иницијативи, наставниците преку дисеминација на практични информации за верските права и обичните граѓани со практикувањето меѓусебна толеранција.

Хармунт Ранк, ЛЛ.М.
директор
Програма за владеење на правото
во Југоисточна Европа
Фондација Конрад Аденауер

Станислав Сплавнич, ЛЛ.М.
асистент истражувач и проектен
координатор
Програма за владеење на правото
во Југоисточна Европа
Фондација Конрад Аденауер

Слободата на религија, слободата на религиозно (не)припаѓање, слободата на вероисповед претставуваат фундаментални човекови права длабоко поврзани со човековата мисла, со човековата совест и со духовната свесност дека секоја индивидуа има право да верува или да не верува во Бога, да верува во верски правила, канони и принципи, да ги применува истите во животот, и дека тоа никој, а најмалку државата, може да ѝ го ограничи, суспендира или забрани.

Човековата цивилизација била, а во одредени делови од светот сè уште е сведок на многу темни времиња кои ја родиле и ја поттикнале верската и религиозната омраза, инквизицијата, палењето на верски објекти, сквернавењето на верски симболи, верската нетрпеливост меѓу луѓето, но и верскиот фанатизам, кои како појави негативно влијаат врз духовниот развој на младите генерации и генерално врз духот на современите општества.

Соочени со секојдневни појави на верски радикализам, некаде и френетичен верски фанатизам, искривувања на вистинските вредности на религијата, младите луѓе често пати се наоѓаат меѓу чеканот и наковалната, меѓу уставно и законски загарантираното право и слобода да ја практикуваат религијата и да веруваат во Бога на свој начин, од една страна, и бројните предизвици и соочувања со фактот дека некои организации или поединци намерно, свесно имаат за цел да ги ограничат овие нивни права и слободи, да ги поттикнат кон неверување, или кон верување во нешто сосема поинакво од избраното, сеење омраза поради верските различности меѓу луѓето, искривување на вистинските религиозни вредности, од друга страна.

Токму поради овој комплексен и често пати мошне конфликтен однос меѓу правно загарантираните граѓански слободи и општествената реалност, која често пати може да биде извртена поради лични, лукративни или други цели на поединци или организации, се наметна потребата од посериозно истражување на младинската религиска писменост и изработка на подетална анализа врз основа на добиените информации од истражувањето за нивото на таквата писменост меѓу младите луѓе и секојдневното практикување на слободите поврзани со вероисповедта.

Слободата на вероисповед не е само слобода да се верува во Бога на начин на кој поединецот избрал да верува, иако тоа се смета за клучен елемент на слободата. Слободата на вероисповед не е само право и слобода на религиозните луѓе, на оние луѓе кои одбрале да веруваат во Бог. Слободата на вероисповед е многу подлабока, многу поширока и многу поважна слобода од она што изгледа на прв поглед.

На основно, елементарно ниво, оваа слобода е всушност, право на секој човек слободно да мисли, слободно да делува и да се изразува на начин на кој длабоко верува, согласно со нејзините/неговите морални вредности и верувања. Токму затоа, во најголем дел од европските држави, вклучително и во нашата земја, слобо-

дата на вероисповед е во тесна корелација со слободата на човековата совест и слободата на уверување, слободи што се развивале векови наназад и врз чијашто основа денес се темелат и сите останати слободи и права во светот.

Додека слободата на вероисповед е насочена кон заштита на слободата на религиозното уверување и посветеност на човекот, таа исто така се проширува и кон слободата да се делува слободно, да се мисли слободно, да се говори слободно и јавно врз основа на сопствените морални принципи и вредности и да се штитат слободите и правата на другите граѓани и нивните морални ставови за развојот на општествената заедница.

Токму оваа меѓусебна зависност на слободата на вероисповед и слободата на мислата и јавното изразување на мислата е клучна за секого, не само за луѓето што веруваат во Бога.

За значењето на слободата на вероисповед зборува токму најстариот пишан акт што сè уште се применува во светот, американскиот Устав, кој во делот за човековите слободи и права ја сместува слободата на вероисповед меѓу најзначајните права и слободи, а често пати таа ја дефинира и како „прва слобода“. Приматот на слободата на вероисповед како есенцијална и најважна е одреден поради фактот што оваа слобода ги овозможува сите други, а пред сè, слободата на говорот на човекот. Се смета дека токму слободата на вероисповед е најважна слобода за развој на културата на слободата и културата на слободната демократија.

Овој став е впрочем дел и од Универзалната декларација за човековите права на ООН, како и на сите останати меѓународни акти кои ја идентификуваат религиозната слобода како „фундаментално човеково право“. Ова фундаментално човеково право е неопходен елемент на секое општество во модерниот свет каде слободите и правата на луѓето знаат да бидат во меѓусебен конфликт.

Правото на еднаквост на сите човекови суштества, како и слободата на вероисповед добиваат засилено значење првенствено со развојот на претставничката демократија, како и со уверувањето дека достоинството на човековата личност е од фундаментално значење за развојот на секоја индивидуа.

Наспроти оваа констатација, во најголемиот дел од човековата историја, обличите на државна власт главно биле монархистички, понекогаш тоталитарни или авторитарни, поради што доминантното уверување на владетелите било дека заедничката религија требало да се смета како основа за градење стабилно општество. Наметнувањето на одредена религија од државата кон поданиците било една од карактеристичните форми на делување што се разбира, во одредени делови од светот, не можело да помине без употреба на насилство и сила.

Оттаму се наметнува констатацијата дека политичкото минато на народите и на државите е преполно со настани поврзани со религиозна нетолеранција, религиозни војни или инквизиции, поради што одговорот на западноевропските држави на почетокот од 20 век бил **востановување на демократскиот принцип на верска слобода преку кој владите ја обзаниле сопствената неутралност кон верските работи, оставајќи му на секој човек самостојно да одлучи за сопствените религиозни убедувања**. Независно од ваквиот развој на политичката свест, и денес заштитата на верските слободи и права е исклучително сериозна задача за државите, бидејќи нејзиното остварување претпоставува **создавање на кохерентни правни правила кои ќе овозможат рамнотежа во остварувањето на правата и должностите, како на припадниците на доминантната вероисповед во земјата, така и на припадниците на малцинските вероисповеди, но и на оние граѓани кои немаат верски чувства, ниту чувствуваат одредена верска припадност**.

Со споменатиот предизвик се соочуваат и меѓународните организации, обидувајќи се дополнително да ги издигнат стандардите поврзани со остварувањето на човековите права и слободи чиј суштински дел е слободата на вероисповед.

Во контекст на наведеното, правниот статус на македонските верски заедници примарно е загарантиран со член 19 од Уставот, со Законот за правната положба на црквата, верската заедница и религиозната група, како и со ратификуваните меѓународни договори: Повелбата на Обединетите нации, Универзалната декларација за човековите права и слободи, Пактот за граѓански и политички права, Декларацијата за елиминација на сите форми на нетолеранција базирана на религија или верување, Декларацијата за правата на лицата кои припаѓаат на национални, етнички, верски и јазични малцинства, Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи, Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства и слично.

Освен со овие акти, областа е дополнително уредена и со Законот за празниците, Законот за денационализација, Кривичниот законик, Законот за судовите, Законот за јавното обвинителство, Законот за внатрешни работи, Законот за политичките партии, Законот за здруженија и фондации, Законот за социјална заштита, Законот за одбрана, Законот за основното образование, Законот за средното образование, Законот за високото образование, Законот за високообразовните институции на верските заедници, како и со Законот за спречување и заштита од дискриминација.

Во рамките на истражувањето, изведени се најважните слободи и права поврзани со практикувањето на вероисповедта што произлегуваат од посочените домашни и меѓународни документи, преку формулирање на анкетни прашања.

Основната цел на истражувањето е да се согледа перцепцијата на младите луѓе кон религијата, каков е степенот на нивната религиска писменост, колку младите луѓе се запознаени со содржината на слободата на вероисповед, практикувањето на религијата, односот на државата кон прашањето на слободата на вероисповед и односот на индивидуалната слобода на вероисповед кон државата и кон верските организации, кои се меѓународните и националните стандарди поврзани со практикувањето на ова право во нашата држава, дали младите луѓе чувствуваат одредени притисоци од конкретни субјекти или физички лица за прифаќање на одредена религија или за откажување од својата религија и слично.

Информациите добиени од спроведената анкета имаат големо значење за добивање релевантни сознанија колку младите луѓе во земјата ја познаваат правната рамка на гарантирање на слободата на вероисповед, но и на други сродни права од оваа слобода во нашата држава, но и на меѓународен план, дали младите се свесни за појави што можат да манифестираат религиозна индоктринација, колку младите луѓе имаат вистинска култура на слобода, колку таа култура можат да ја отсликаат во општествената средина каде што живеат и делуваат, како и други прашања од значење за темата на истражувањето.

Од Авторите

Методологија на истражувањето

Методологија на истражувањето

При спроведување на истражувањето користена е квантитативна истражувачка методологија на собирање на податоци (преку телефонска анкета) што овозможува веродостојно и прецизно скенирање на ставовите на генералната популација.

ИПИС има детален преглед на македонските телекомуникациски мрежи и нивната база на податоци, што овозможува целосна територијална покриеност на националните анкети. За спроведување на анкетите се користи методот CATI и *dual frame sampling model* (фиксни и мобилни линии).

За време на интервјуата, со цел да се постигне високо ниво на доверба, се користи моделот на случаен избор и анонимност во анкетањето што му е посочено посебно на секој испитаник. За испитаниците чиј мајчин јазик не е македонскиот се ангажираат анкетири кои ги говорат јазиците на другите заедници, со цел да се избегне можна јазична бариера во комуникацијата.

Со цел да се задржат високо поставените методолошки стандарди креиран е репрезентативен примерок за истражувањата на национално ниво, редовно тестиран и обновуван. Во примерокот користен за ова истражување запазени се сите релевантни социо-демографски карактеристики на населението во земјата. Националните анкети се спроведуваат со стратификуван примерок (во две етапи по случаен избор на испитаникот). Со оглед на спецификите на истражувањето, примерокот е стратификуван согласно со регионите и со населените места.

Големината на примерокот е избран согласно со потребите на истражувањето. Во овој случај беа вклучени 1103 испитаници меѓу 18 и 35 години, со задржување на генералниот сооднос во поглед на базичните демографски карактеристики како пол, возраст, професија и образование. Стратификацијата е соодветна со најновите податоци од Државниот завод за статистика.

Просечната респонзивност во анкетите зависи од самата тема на истражувањето и се движи меѓу 30 и 60%, а за ова истражување респонзивноста е 41% од побараните соговорници. Маргиналната грешка се движи помеѓу +/-2.9% со 95% интервал на веродостојност.

2

Анализа

Анализа

Истражувањето спроведено преку телефонска анкета, насловено како носечкиот проект „**Младинска религиска писменост**“ е спроведено кон крајот на месец август 2020 година. Истражувањето е направено со млади испитаници на возраст меѓу 18 и 35 години, на национално ниво.¹

Истражувањето има за цел **да ја утврди перцепцијата на младите во однос на човековите права и слободи поврзани со религијата и нејзиното практикување во земјата.**²

Прашањата во прашалникот³ (освен првите две кои се воведни) се конципирани во форма на тврдење на кои секој испитаник можел да избере дали се согласува или не се согласува со нив. Одговорите беа понудени во облик на Ликертова скала, односно секој испитаник можел да избере еден од четирите понудени одговори, од кои два се афирмативни (*целосно се согласувам и донекаде се согласувам*) и два негациски (*воопшто не се согласувам и донекаде не се согласувам*) во однос на предложеното тврдење.

Во воведниот дел од анкетата беа поставени неколку стандардни прашања што се однесуваат на општата перцепција на граѓаните за религијата и за човековите права и слободи. За таа цел прашањата беа поставени во контекст на самата перцепција за религијата и почитувањето на човековите права и слободи во македонското општество.

На првото воведно прашања во анкетата, на која религија ѝ припаѓате, 67% од испитаниците се изјасниле дека се православни, 29% дека се муслимани, додека како припадници на други религии или атеисти се изјасниле околу 4% од испитаниците (графикон 1).

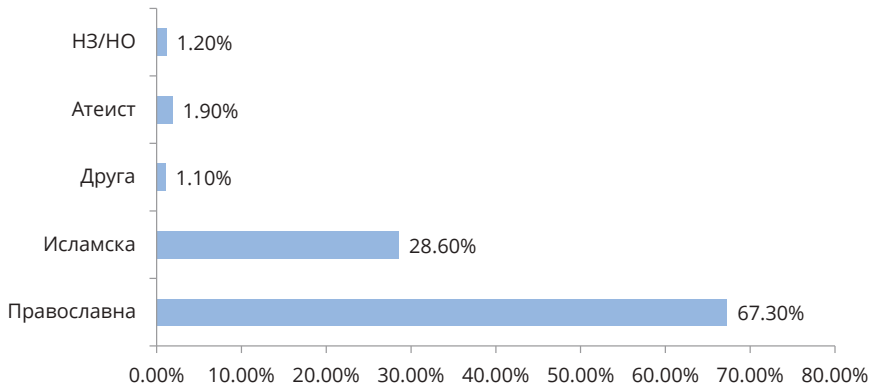
Сепак, треба да се земе предвид разликата што постои меѓу припадност на религија, од една, и практикување на религија, од друга страна, при што првото повеќе се перципира како традиција и наследство, додека второто е личен избор на луѓето кои самостојно одлучуваат дали ќе ја практикуваат религијата или не (види Графикон 1).

1 Види во Прилог, Демографски карактеристики на испитаниците.

2 Види во Прилог, Општи резултати и кростабулации.

3 Види во Прилог, Прашалник.

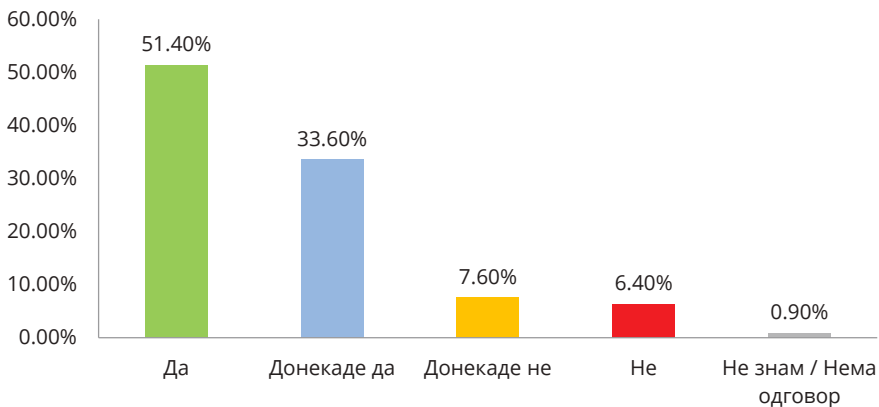
Графикон 1: На која религија ѝ припаѓате?

Второто прашање од анкетата, „дали за себе може да кажете дека сте религиозен/на?“ високи 51% (кај православните 50% и кај муслиманите 58%) кажале дека се религиозни, додека дополнителни 34% се изјасниле дека се донекаде религиозни. Како малку или воопшто нерелигиозни се определиле 14% од испитаниците.

Кај православните граѓани овој процент е 15%, додека кај муслиманските граѓани само 4%. Ова ја потврдува претпоставката произлезена од други слични истражувања, дека е македонското општество генерално религиозно при што оваа констатација важи како за христијаните, така и за верниците - припадници на исламската религија (види Графикон 2).

Графикон 2: Дали за себе може да кажете дека сте религиозен/на?

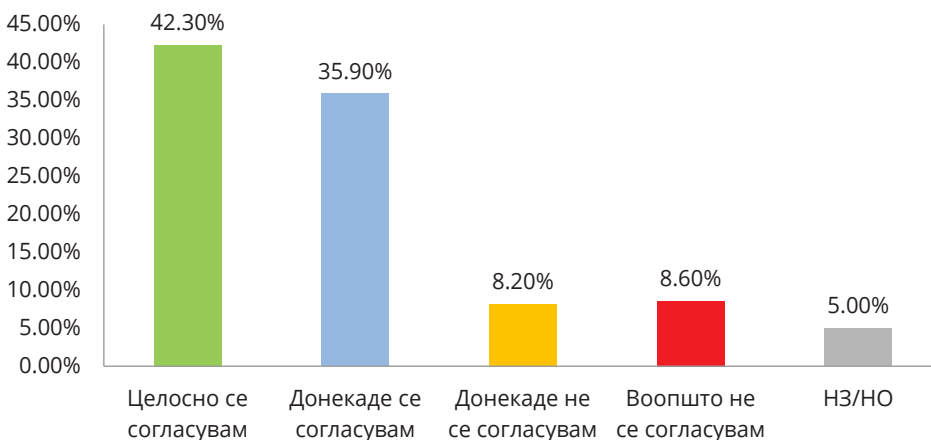

По овие две воведни прашања на испитаниците им било напоменато дека во продолжение на анкетата ќе им бидат предложени одредени тврдења за кои тие би можеле да изберат да се согласат (целосно се согласувам и донекаде се согласувам) или да не се согласат (воопшто не се согласувам и донекаде не се согласувам).

На првото од предложените тврдења дека **во државата целосно се почитуваат човековите права и слободи без разлика на религиозната припадност на граѓаните**, од одговорите може да се забележи дека **мнозинството испитаници целосно или донекаде се согласиле дека во државата се почитуваат човековите права и слободи без разлика на религиозната припадност на граѓаните**.

Имено, 42% од вкупниот број испитаници одговориле дека целосно се согласуваат и дополнителни 36% донекаде се согласуваат со ова тврдење. Само 17% од испитаниците донекаде или воопшто не се согласиле со тврдењето (види Графикон 3).

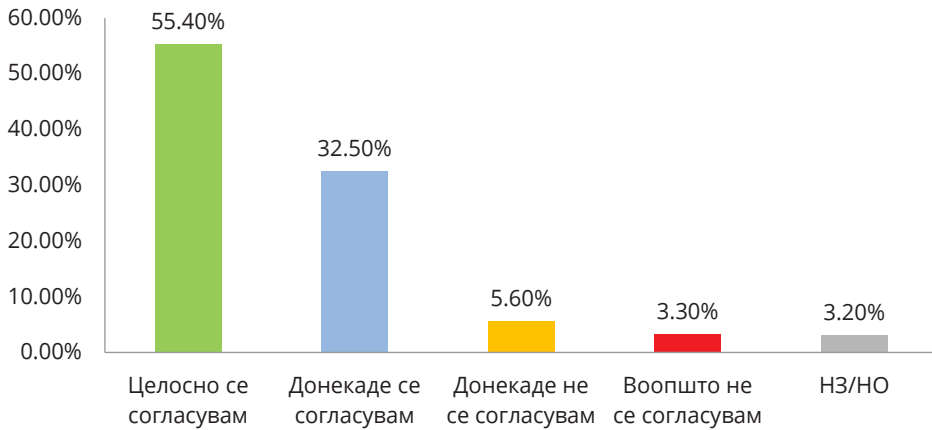
Графикон 3: Во државата целосно се почитуваат човековите права и слободи без разлика на религиозната припадност?

На прашањето дали во државата секој има право на слобода на мисла, убедување и религија, има слични одговори како и на претходното прашање, односно и тука доминира позитивната перцепција. Дури 88% од испитаниците се согласиле дека кај нас секој има слобода на мисла, убедување и религија (55% изјавиле целосно и 33% донекаде).

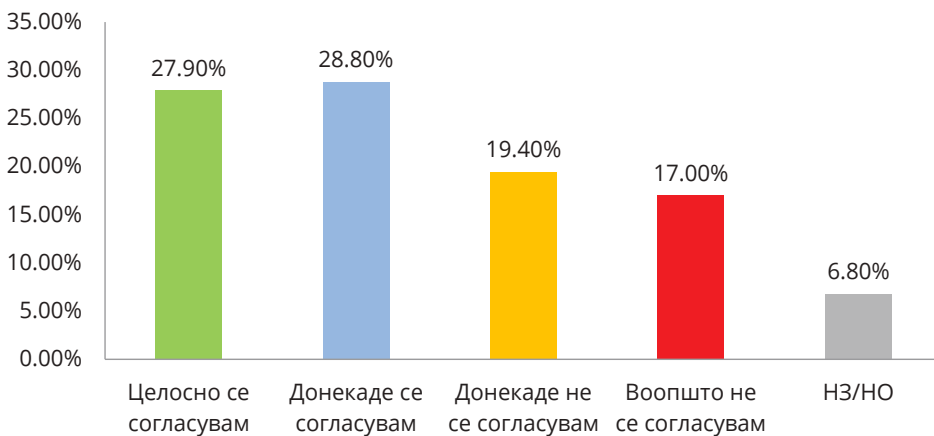
Сепак, мора да се напомене дека и на двете претходни тврдења може да се забележи одредена дискрепанца помеѓу православните и муслиманите, односно мнозинството на православни испитаници одговориле со целосно (67% и 50% на претходното тврдење), додека мнозинството муслимани со донекаде (59% и 53% на претходното тврдење) (види Графикон 4).

Графикон 4: Во државата секој има право на слобода на мисла, убедување или религија?

Понатаму, на испитаниците им бил понуден ставот дека во државата нема дискриминација врз религиозна основа, со кое тврдење се согласиле 57% од испитаниците (28% одговориле со целосно и 29% со донекаде), додека 36% не се согласиле (19% донекаде и 17% воопшто). Иако повеќето испитаници сметале дека нема дискриминација врз религиозна основа, сепак загрижувачки висок е процентот од 36% на млади луѓе кои сметале дека постои дискриминација врз основа на религија (види Графикон 5).

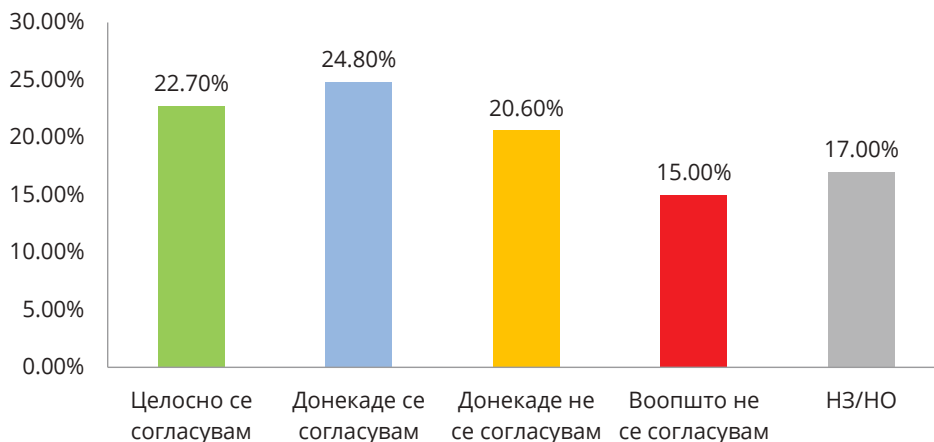
Графикон 5: Во државата нема дискриминација на религиозна основа?

На следното прашање во вид на претпоставка дали доколку се загрози религиозните слободи и права, институциите за заштита на тие права реагираат навремено и соодветно, само 23% целосно се согласиле, а донекаде се согласиле 25% од испитаниците. Делумно не се согласиле 21%, додека воопшто не се согласиле 15% од испитаниците.

Иако 48% од испитаниците сметале дека институциите реагираат доколку се загрози религиозните слободи, сепак како и за претходното прашање високи 36% од испитаниците сметале дека институциите не реагираат соодветно кога се загрози религиозните права и слободи (види Графикон 6).

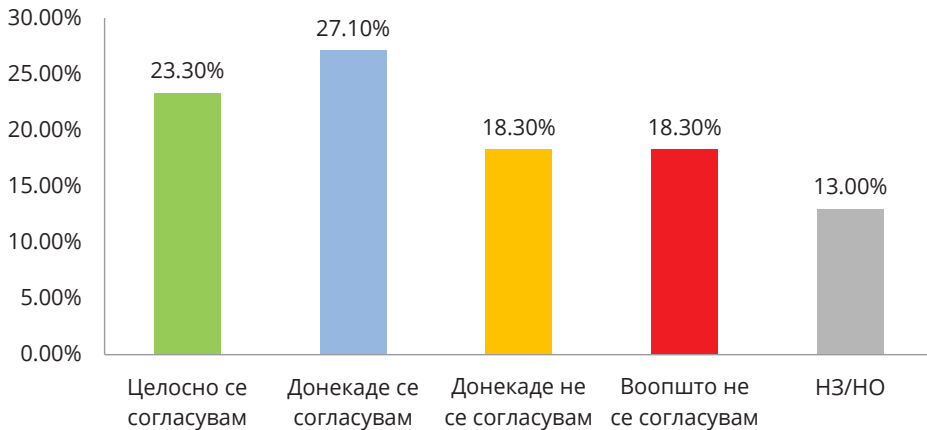
Графикон 6: Доколку се загрози религиозните слободи и права, институциите за заштита на тие права реагираат навремено и соодветно?

На тврдењето дека во државата религиозните заедници и групи се одвоени од државата и се еднакви пред законот, 23% од испитаниците целосно се согласиле и дополнителни 27% делумно се согласиле. Повторно високи 36% (18% делумно и 18% воопшто) сметале дека религиозните заедници не се одвоени од државата и не се еднакви пред законот.

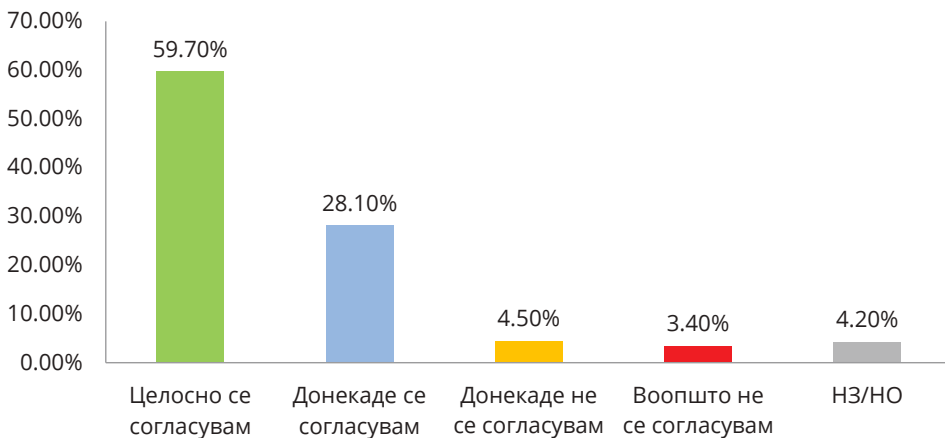
Од одговорите на претходните прашања може да се забележи дека е висок процентот на млади луѓе кои сметаат дека постои (или донекаде постои) дискриминација на религиозна основа, дека институциите не реагираат навремено и соодветно и дека религиозните заедници не се одвоени од државата и не се еднакви пред законот (види Графикон 7).

Графикон 7: Во државата, религозните заедници и религиозните групи се одвоени од државата и се еднакви пред законот?

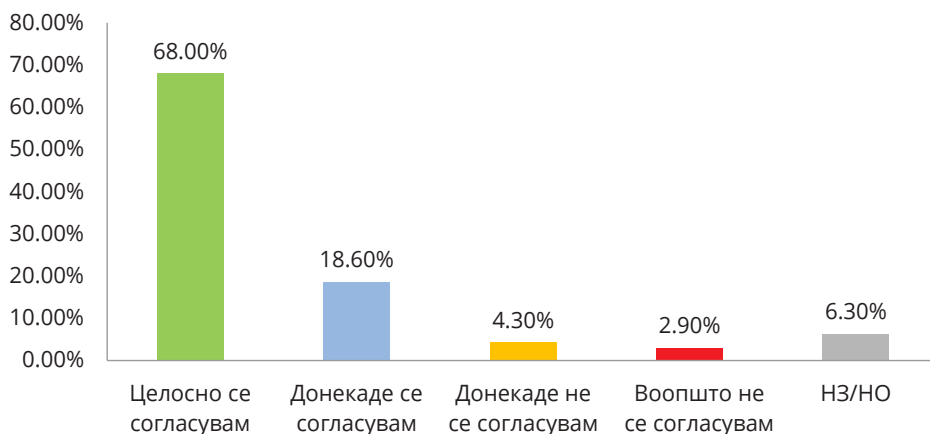
Дека во државата секој може слободно да ја практикува својата религија сметаат високи 88% од испитаниците, односно толкав процент одговориле дека се согласуваат со ова тврдење (60% целосно и 28% делумно), додека само 8% не го делат ова мислење (види Графикон 8).

Графикон 8: Во државата, секој може слободно (индивидуално или во група, во јавност или приватно) да ја практикува својата религија?

Дополнително, слични 87% (68% целосно и 19% донекаде) од анкетираниите сметаат дека во државата секој може слободно да ја промени својата религија, а само 7% не се согласуваат со ова тврдење (види Графикон 9).

Графикон 9: Во државата, секој доколку сака може слободно да ја промени својата религија?

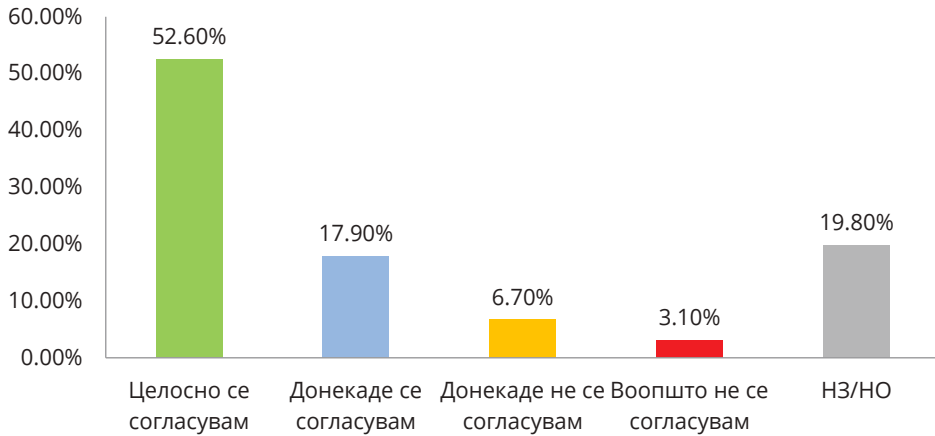
Интересно е што доколку се споредат одговорите на овие две тврдења со претходните три, **на прв поглед може да се забележи одреден конфликт во перцепциите, односно иако огромен дел од испитаниците сметале дека постои слобода на практикување или слобода да се промени религијата, сериозно висок процент од испитаниците сметаат дека постои одреден степен на дикриминација врз основа на религија.**

Сепак, **иако навидум овие тврдења се конфликтни, рациото во разликата на овие одговори може лесно да се воочи ако се вкрстат одговорите на прашањата поврзани со правата и слободите за практикување на одредена религија и нивната институционална заштита ако тие не се почитуваат.**

Имено, **доминантна е перцепцијата меѓу испитаниците дека тие имаат правно загарантирана слобода на вероисповед и слобода на практикување на религијата, но дека реакциите на институциите и имплементацијата на заштитните законски механизми кога се овие права загорозени или се под закана, не се секогаш навремени, доволни и соодветни.**

Висок процент од испитаниците биле согласни со тврдењето дека постои загарантирано право на изучување на веронауката за сите кои сакаат да ја изучуваат, односно 71% (52% целосно се согласиле и дополнителни 18% делумно), додека само околу 10% сметаат дека ова право не е загарантирано (види Графикон 10).

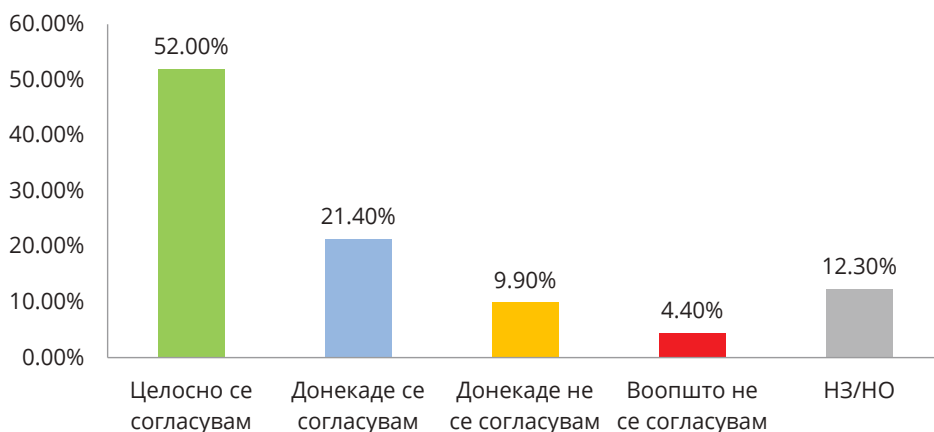
Графикон 10: Доколку сакаат, на македонските граѓани им е гарантирано правото за изучување на веронаука?

Сличен процент, односно 73% (52% целосно се согласиле и 21% донекаде се согласиле) од испитаниците се согласиле дека во државата не постои принуда за некој да престане да ја практикува својата религија, додека 14% сметаат дека донекаде или воопшто ова тврдење не е точно, односно дека постои принуда за некој да престане да ја практикува својата религија.

Иако доминира ставот дека не постои принуда за некој да престане да ја практикува својата религија, сепак се забележува дека кај муслиманите еден релативно значаен процент (19%) „донекаде“ не се согласуваат со ова тврдење, а дополнителни 44% само „донекаде“ се согласуваат (23% од муслиманите целосно се согласуваат), што наведува на заклучокот дека кај младите од исламска вероисповед постои одредена резерва околу ставот дека нема принуда за некој да престане да ја практикува својата религија (види Графикон 11).

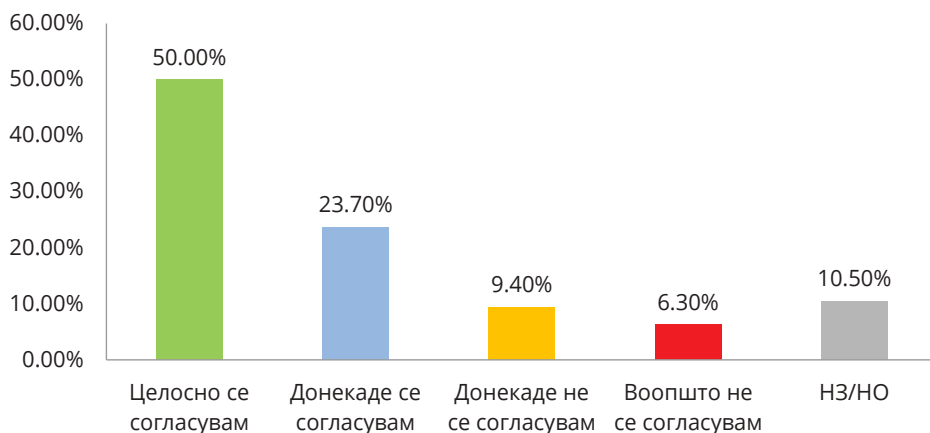
Графикон 11: Во државата, не постои принуда за некој да престане да ја практикува својата религија?

Оваа резервираност се забележува и во следното прашање, односно иако вкупно 74% „донекаде“ или „целосно“ се согласуваат дека во државата не постои принуда за некој да ја промени својата религија, 16% од муслиманите „донекаде“ не се согласуваат со ова тврдење и 46% само „донекаде се согласуваат“.

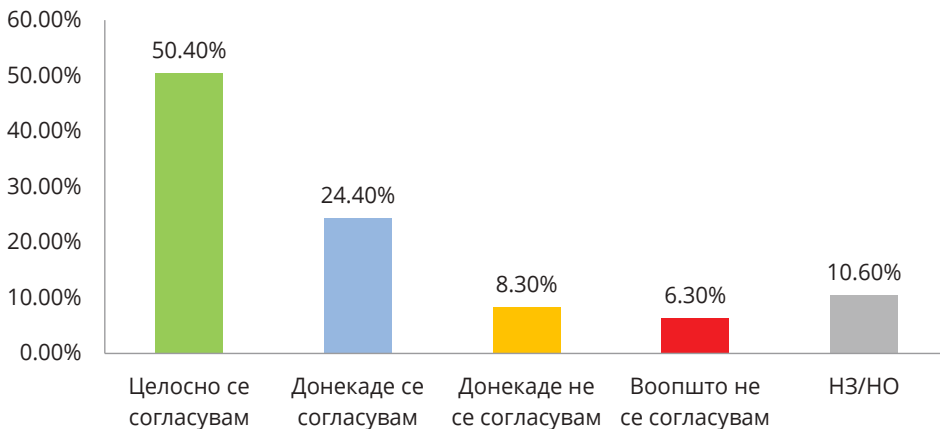
Во однос на оваа резервираност на ставовите кај младите муслимани во македонското општество можеби донекаде влијае и фактот дека тие се втора религија по застапеност, односно малцинска религија, и можеби тоа донекаде е последица (иако тоа не е присутно во македонското општество) на појава на одреден антагонизам или резервираност кон практикување на исламот во европски рамки како последица на појавата на исламски милитантни групи и мигрантските бранови во изминатата деценија (види Графикон 12).

Графикон 12: Во државата, не постои принуда за некој да ја промени својата религија?

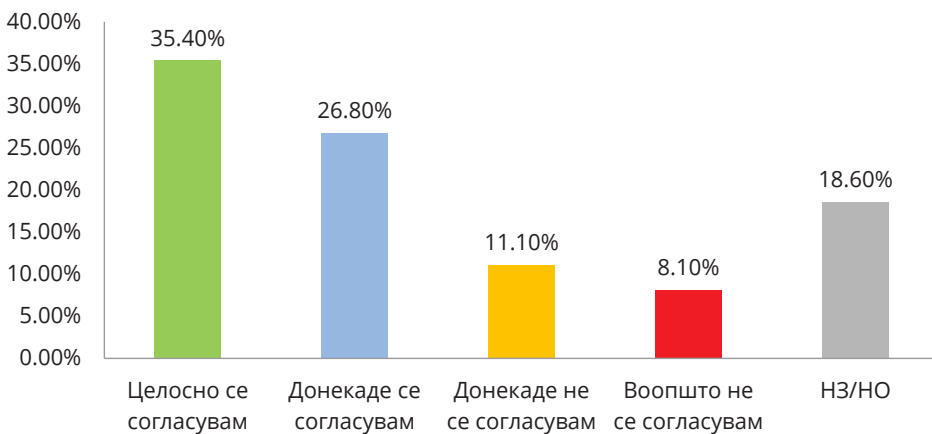
На тврдењето дека во државата се почитуваат правата на родителите кои сакаат да ги воведат своите деца во религијата која е во согласност со нивните убедувања, големо мнозинство од испитаниците одговориле потврдно, односно **50% целосно се согласиле и 24% делумно (вкупно 74%)**. Со ова тврдење делумно или воопшто не се согласуваат вкупно 15% од испитаниците (види Графикон 13).

Графикон 13: Во државата се почитуваат правата на родителите кои сакаат да ги воведат своите деца во религијата која е во согласност со нивните лични убедувања?

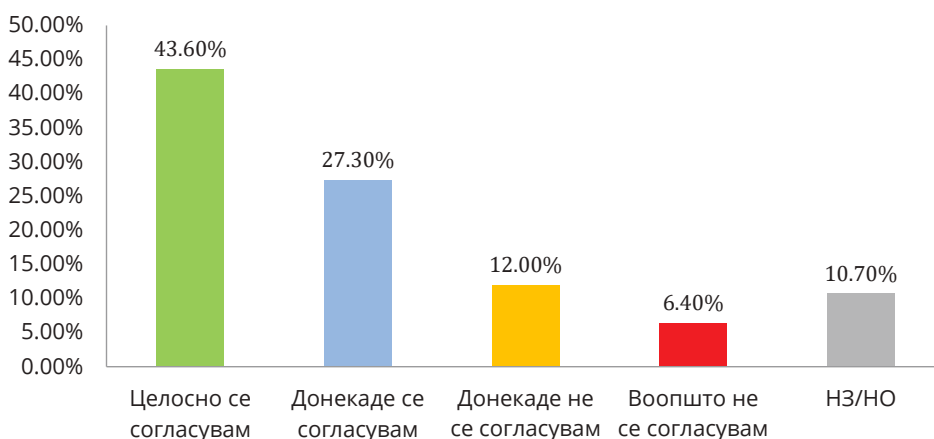
Вкупно 62% од испитаниците се согласуваат дека во државата се почитува правото на граѓанинот да одбие одредена религиозна обврска или должност доколку тоа се коси со неговите религиозни убедувања. Со ова тврдење не се согласуваат 19% од испитаниците и дополнителни 19% не дале одговор (види Графикон 14).

Графикон 14: Во државата се почитува правото на граѓанинот да одбие одредена обврска или должност, поради тоа што се коси со неговите религиозни убедувања?

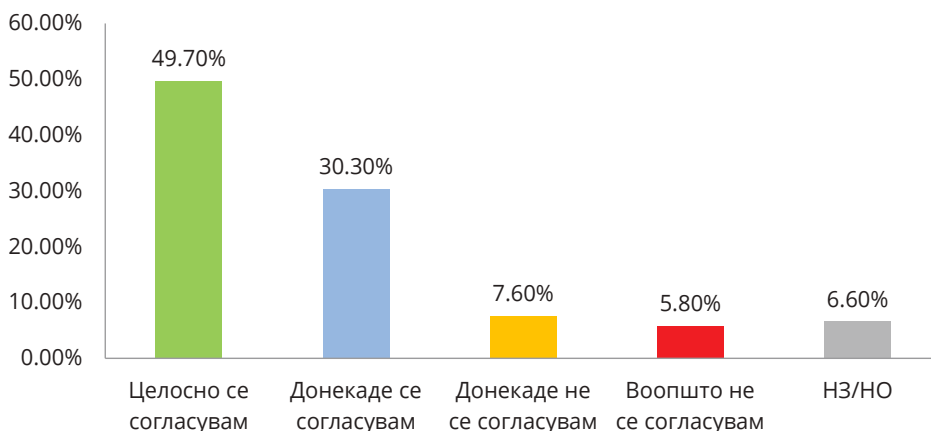
Со тврдењето дека државата ги почитува религиозните заедници и групи и воспоставува добри односи со нив преку континуиран дијалог и соработка, целосно се согласуваат 44% од испитаниците, а делумно 27%. Делумно не се согласуваат 12% и воопшто не се согласуваат 6%. И тука се забележува дека постои одредена резервираност кај испитаниците со исламска вероисповед, односно 21% целосно се согласуваат, 38% делумно, 24% делумно не се согласуваат и 3% воопшто не се согласуваат (види Графикон 15).

Графикон 15: Во државата, државата ги почитува религиозните заедници и религиозните групи и воспоставува добри односи со нив преку континуиран дијалог и соработка?

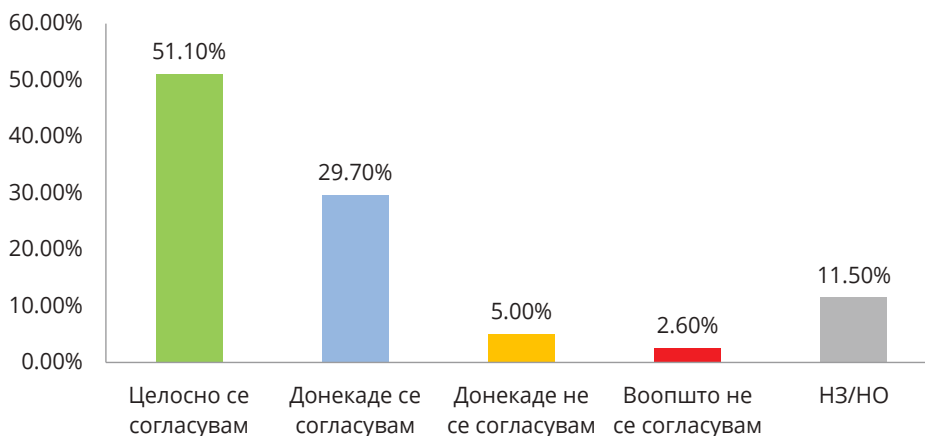
Оваа тенденција се забележува и во тврдењето дека во државата властите создаваат услови за непречено практикување на религијата на религиозните заедници и групи, при што целосно се согласуваат 50% од испитаниците, додека 30% делумно се согласуваат или вкупно 80%. Кај православните процентот е 60% со 20%, додека кај муслиманите 24% со 56% (види Графикон 16).

Графикон 16: Во државата властите создаваат услови за непречено практикување на религијата на религиозните заедници и групи?

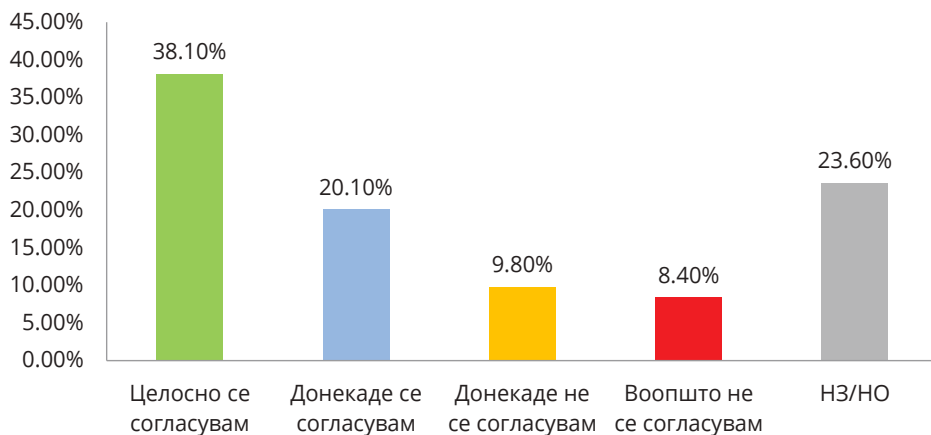
На тврдењето дека во државата религиозните групи можат непречено да го остваруваат правото да ги подучуваат граѓаните за религија на посебно одредени места или храмови **високи 81% од испитаниците се согласуваат, односно сметаат дека целосно (51%) или делумно (30%) религиозните групи можат непречено да подучуваат за религијата**, а само 8% делумно или воопшто не се согласуваат со тврдењето. Кај испитаниците христијани 62% целосно се согласуваат, додека 18% делумно, а кај муслиманите процентите се 28% и 57%. Иако и двете опции (целосно или делумно се согласувам) се афирмативни одговори на тврдењето, сепак поголемиот процент на „делумно“ кај муслиманите ја потврдува тенденцијата за одредена резервираност кон перцепциите на државата во однос на религијата, слично како и претходно. И тука како причина може да се претпостави фактот дека исламот во македонското општество е малцинска религија, иако втора по бројност меѓу населението (види Графикон 17).

Графикон 17: Во државата религиозните групи можат непречено да го остваруваат правото да ги подучуваат граѓаните за религија на места или храмови посебно одредени за тоа?

Последното тврдење од анкетата предложено на испитаниците е дека во државата религиозните заедници и граѓаните можат слободно да формираат образовни институции по веронаука, да ги образуваат своите членови и да формираат студентски домови за таа намена. Со ова тврдење се согласуваат повеќето од младите, односно 58% (38% целосно и 20% делумно), а не се согласуваат 18% (10% донекаде и 8% воопшто). Кај ова тврдење висок е процентот и на испитаници кои не дале одговор, односно 24% што ја наметнува претпоставката дека не се запознаени со начинот на кој се формираат образовни организации по веронаука (види Графикон 18).

Графикон 18: Во државата, религиозните заедници и граѓаните можат слободно да формираат образовни институции по веронаука, да ги образуваат своите членови и да формираат студентски домови за таа намена?

Заклучни согледувања

Заклучни согледувања

1. Иако и во ова истражување се потврди претпоставката произлезена од други слични истражувања дека е нашата држава генерално религиозна, сепак постои една значајна дистинкција што го одвојува од други слични истражувања. Имено, во ова истражување фокусот беше ставен само на млади испитаници (меѓу 18-35 години). Една од хипотезите пред да се спроведе истражувањето беше дека декларативната религиозност кај младите луѓе ќе биде пониска од општата популација, базирано на претпоставката дека кај помладите луѓе религијата и религиозноста се помалку застапени. Сепак, истражувањето потврди дека (барем во македонското општество) тоа не е случај, односно декларативната религиозност кај младите е исто толку висока колку што е кај општата популација.
2. Поаѓајќи од основната цел на истражувањето, односно утврдување перцепција на младите во однос на познавањето и заштитата на човековите права и слободи поврзани со религијата и нејзиното практикување, **генералниот заклучок е дека младите во нашата држава сметаат дека во целост се почитуваат уставно и законски загарантираните религиозни права и слободи, со одредена резерва во однос на функционирањето на институциите задолжени за нивна заштита доколку има одредени прекршувања, иако и во овој дел преовладуваат позитивните ставови.**
3. Најголем дел од испитаниците целосно или донекаде се согласуваат дека во македонското општество човековите права и слободи без разлика на религијата на граѓаните се почитуваат. 88% од испитаниците се согласиле дека кај нас секој има право на слобода на мисла, убедување или религија. Иако повеќето испитаници сметале дека нема дискриминација, сепак загрижувачки висок е процентот од 36% млади кои сметаат дека постои одредена дискриминација врз основа на религија. Иако 48% од испитаниците сметале дека институциите реагираат доколку се загорезени религиозните слободи, сепак 36% од испитаниците се на мислење дека институциите не реагираат соодветно кога ќе се воочи загрозување на религиозните права и слободи.
4. Може да се забележи дека е сериозно висок процентот на млади кои сметаат дека постои (или донекаде постои) дискриминација врз основа на религија, дека институциите не реагираат навремено и соодветно и дека религиозните заедници не се одвоени од државата и не се еднакви пред законот. Врз основа на овие податоци, на прв поглед може да се забележи одреден конфликт во

перцепциите, односно иако огромен дел од испитаниците сметале дека постои слобода на практикување или слобода да се промени религијата, висок процент од испитаниците сметале дека постои одредена религиозна дискриминација. Иако навидум овие тврдења се конфликтни, рациото зад дискрепанцата кај овие одговори може лесно да се детектира доколку се направи разлика помеѓу правата и слободите за практикување на одредена религија и институционалната заштита на истите доколку тие не се почитуваат. Имено, доминантната перцепција е дека сите млади имаат загарантирано слобода на вероисповед и практикување на религија, но дека реакциите на институциите и имплементацијата на заштитните законски механизми доколку овие права се на некој начин загрозени или под закана, не се секогаш навремени и соодветни.

5. Кај младите од исламска вероисповед постои одредена резерва кон ставот дека нема принуда од каков било вид за некој да престане да ја практикува својата религија. Во однос на оваа резервираност на ставовите кај младите муслимани можеби донекаде влијае и фактот што во нашата држава муслиманите се втора религија по застапеност, односно малцинска религија и можеби е донекаде последица (иако тоа не е присутно во македонското општество), на појавата на одреден антагонизам или резервираност кон практикување на исламот во европски рамки. Како поткрепа на оваа претпоставка е фактот дека високи 81% од испитаниците сметале дека религиозните групи можат непречено да подучуваат за религијата, да формираат свои училишта или на друг начин да ги едуцираат своите следбеници и дополнителни 71% кои сметаат дека државата ги почитува религиозните заедници и групи и дека воспоставува добри односи со нив, како и дека 80% од младите се согласни со тврдењето дека националните власти создаваат услови за непречено практикување на религијата на сите религиозни заедници.

Резимеа

Резимеа (МК)

Младинска религиска писменост

Истражувањето „Младинска религиска писменост“ е дел од повеќегодишниот успешен проект што Правниот факултет „Јустинијан Први“ од Скопје преку неговите подготвувачи и учесници, проф. д-р Тања Каракамишева-Јовановска и проф. д-р Александар Спасеновски, го склучи со **Фондацијата „Конрад Аденауер“ во Букурешт, Романија, преку програмата за владеење на правото во Југоисточна Европа.**

Станува збор за прво сеопфатно истражување за перцепцијата на младите луѓе за прашањата поврзани со практикувањето на слободата на вероисповед, чии автори се проф. д-р проф. д-р Тања Каракамишева-Јовановска, проф. д-р Александар Спасеновски и проф. д-р Владимир Божиновски од Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

Истражувањето е спроведено кон крајот на месец август 2020 година на млади испитаници на возраст меѓу 18 и 35 години на национално ниво. Ова истражување имаше за цел да ја испита перцепцијата на младите луѓе во однос на човековите права и слободи поврзани со религијата и нејзиното практикување.

Прашањата во анкетниот прашалник (освен првите две воведни) беа конципирани во форма на тврдење на кои секој испитаник можел да избере дали се согласува или не се согласува со нив. Одговорите беа понудени во облик на Ликертова скала, односно секој испитаник имал можност да одбере еден од четирите можни одговори, од кои два беа афирмативни (целосно се согласувам и донекаде се согласувам) и два негациски (воопшто не се согласувам и донекаде не се согласувам) во однос на предложеното тврдење.

Иако и во ова истражување се потврди претпоставката произлезена од други слични истражувања дека е нашата земја генерално религиозна држава, сепак постои една значајна дистинкција што го одвојува ова од други слични истражувања.

Имено, во ова истражување фокусот беше ставен исклучиво на млади испитаници (на возраст од 18 до 35 години). Една од хипотезите на авторите пред да се спроведе истражувањето беше дека декларативната религиозност ќе биде пониска од општата, базирано на претпоставката дека кај помладите луѓе религијата и религиозноста се помалку застапени. Сепак, истражувањето потврди дека (барем во македонското општество) тоа не е случај, односно дека декларативната религиозност кај младите е исто така висока, многу слична со онаа кај општата популација.

Поаѓајќи од основната цел на истражувањето, односно утврдување на перцепцијата на младите во однос на човековите права и слободи поврзани со религијата и нејзиното практикување, **генералниот заклучок е дека младите во нашата земја сметаат дека државата во целост ги почитува религиозните права и слободи на граѓаните, со одредена резерва кога станува збор за функционирањето на институциите задолжени за нивна заштита доколку има нивна повреда, иако и во овој дел преовладуваат главно позитивни ставови.**

Најголем дел од испитаниците целосно или донекаде се согласуваат дека во државата се почитуваат човековите права и слободи без разлика на религијата на граѓаните. 88% од испитаниците се согласиле дека кај нас секој има право на слобода на мисла, убедување или религија. Иако повеќето испитаници сметаат дека нема дискриминација, сепак загрижувачки висок е процентот од 36% млади кои сметаат дека постои одредена дискриминација врз основа на религија.

Иако 48% од испитаниците сметаат дека институциите реагираат доколку се загрозуваат религиозните слободи, сепак високи 36% од испитаниците сметаат дека институциите не реагираат соодветно кога се загрозуваат религиозните права и слободи.

Може да се забележи дека е висок процентот на млади луѓе (претежно од исламска вероисповед) кои сметаат дека постои (или донекаде постои) дискриминација врз религиозна основа, дека институциите не реагираат навремено и соодветно за да ја спречат и дека религиозните заедници не се одвоени од државата и дека не се еднакви пред законот. Врз основа на овие податоци, на прв поглед може да се забележи одреден конфликт во изјаснувањата на испитаниците, односно иако голем дел од испитаниците сметаат дека постои слобода при практикувањето или при евентуалната промена на религија, сепак сериозно висок процент смета дека постои одреден степен на религиозна дискриминација.

Иако навидум овие тврдења се во судир со логиката, ратиото зад ваквата разлика во одговорите се должи на разликата меѓу декларираните права и слободи за практикување религија, од една, и институционалната заштита на овие права кога тие не се почитуваат, од друга страна.

Доминантната перцепција е дека испитаниците чувствуваат дека имаат загарантирана слобода на вероисповед и практикување на религија, но дека реакциите на институциите и имплементацијата на заштитните законски механизми доколку овие права се на некој начин загрозувани или под закана, не се секогаш навремени и соодветни.

Кај младите од исламска вероисповед постои одредена резерва околу ставот дека нема принуда за некој да престане да ја практикува својата религија. Во однос

на оваа резервираност на ставовите кај младите муслимани можеби донекаде влијае и фактот што во нашата земја муслиманите се малцинска религија (втора по застапеност) и можеби оваа резервираност е донекаде последица (иако тоа не е присутно во македонското општество) од појавата на одреден антагонизам или резервираност кон практикување на исламот во европски рамки.

Како поткрепа на оваа претпоставка е фактот дека високи 81% од испитаниците сметаат дека религиозните групи можат непречено да подучуваат за религијата, а дополнителни 71% од испитаниците сметаат дека државата ги почитува религиозните заедници и групи и воспоставува добри односи со нив. 80% од испитаниците се согласуваат со тврдењето дека во државата властите создаваат услови за непречено практикување на религијата на сите религиозни заедници.

Како генерален заклучок од истражувањето може да се изведе дека во државата младите луѓе се доминантно религиозни, иако појдовната претпоставка на авторите на истражувањето беше дека младите луѓе имаат помал степен на интерес кон религијата и нејзиното практикување за разлика од повозрасните граѓани.

Од друга страна, самото практикување на религијата се движи во солидно поставени уставни и законски рамки и загарантирани слободи и права согласно со меѓународните и националните правни документи.

Младите луѓе генерално не чувствуваат проблеми при остварувањето на слободата на вероисповед и практикувањето на својата религија, иако се забележува размислување кај дел од испитаниците кое оди во насока на детектирано чувство за присутна религиозна дискриминација.

Најголемата забелешка на испитаниците што може да се извлече од истражувањето има системска природа, односно испитаниците покажуваат незадоволство кон институциите задолжени за решавање на проблемите поврзани со практикувањето на правата и слободите од овој корпус со нагласок дека тие реагираат бавно и несоодветно.

Оттука, главната препорака што произлегува од истражувањето оди во насока на подобрување на институционалните и процедуралните капацитети на државата поврзани со креирање квалитетна системска заштита на слободата на вероисповед со цел решавање на проблемите на верниците на задоволителен начин и во интерес на засилување на чувството меѓу верниците дека никој не е дискриминиран и може да се чувствува слободен при практикувањето на религијата. Засилувањето на **институционалните капацитети во државата ќе оди во корист и на религиозните заедници со цел нивно поголемо одвојување од државата и обезбедување поголема еднаквост пред законот.**

REZYME (SQ)

Edukimi religjioz i të rinjve

Hulumtimi "Edukimi religjioz i të rinjve" është pjesë e projektit shumëvjeçar të suksesshëm që Fakulteti Juridik "Justiniani i parë" nga Shkupi përmes përgatitësve dhe pjesëmarrësve të tij, prof. Dr. Tanja Karakamisheva-Jovanovska dhe prof. Dr. Aleksandar Spasenovski, **e përfundoi atë me Fondacionin Konrad Adenauer në Bukuresht, Rumani, përmes Programit të Sundimit të Ligjit në Evropën Juglindore.**

Ky është hulumtimi i parë gjithëpërfshirës mbi perceptimin e të rinjve për çështje që lidhen me praktikimin e lirisë së religjionit, me autor prof. Prof Dr. Dr. Tanja Karakamisheva-Jovanovska, prof. Dr. Aleksandar Spasenovski dhe prof. Vladimir Bozinovski, PhD nga Fakulteti Juridik "Justiniani i parë" në Shkup.

Sondazhi u krye në fund të Gushtit 2020 mbi të anketuarit e rinj të moshës midis 18 dhe 35 vjeç në shkallë vendi. Ky hulumtim kishte për qëllim të shqyrtojë perceptimin e të rinjve në lidhje me të drejtat dhe liritë e njeriut në lidhje me religjionin dhe praktikimin e tij.

Pyetjet në pyetësin e sondazhit (përveç dy pyetjeve të para hyrëse) ishin konceptuar në formën e deklaratave mbi të cilat secili i anketuar mund të zgjidhte nëse pajtohet apo nuk pajtohet me to. Përgjigjet u ofruan në formën e një shkalle Likert, dmth secili i anketuar kishte mundësinë të zgjedhë një nga katër përgjigjet e mundshme, dy prej të cilave ishin pohuese (plotësisht dakord dhe pjesërisht dakord) dhe dy negative (plotësisht nuk pajtohem dhe disi nuk jam dakord) në lidhje me pretendimin e propozuar.

Megjithëse ky hulumtim konfirmon hipotezën e marrë nga kërkime të tjera të ngjashme se vendi ynë është përgjithësisht një shtet religjioz, ekziston ende një dallim i rëndësishëm që e ndan këtë nga hulumtimet e tjera të ngjashme.

Gjegjësisht, në këtë hulumtim fokusi u vendos ekskluzivisht tek të anketuarit e rinj (të moshës 18 deri 35 vjeç). Një nga hipotezat e autorëve para se të kryhej studimi ishte se fetarizmi deklarativ do të ishte më i ulët se ai i përgjithshëm, bazuar në supozimin se religjioni dhe fetarizmi janë më pak të përhapura në mesin e të rinjve. Sidoqoftë, hulumtimi konfirmoi se (të paktën në shoqërinë maqedonase) nuk është kështu, d.m.th. që fetaria deklarative e të rinjve është gjithashtu e lartë, shumë e ngjashme me atë të popullatës së përgjithshme..

Duke u nisur nga qëllimi kryesor i hulumtimit, përkatësisht përcaktimi i perceptimit të të rinjve në lidhje me të drejtat dhe liritë e njeriut në lidhje me religjionin dhe praktikën

e saj, përfundimi i përgjithshëm është se të rinjtë në vendin tonë besojnë se shteti respekton plotësisht të drejtat dhe liritë religjioze të qytetarëve, me një rezervë të caktuar kur bëhet fjalë për funksionimin e institucioneve të ngarkuara me mbrojtjen e tyre nëse ka shkelje të tyre, megjithëse në këtë pjesë mbizotërojnë edhe qëndrimet kryesisht pozitive.

Shumica e të anketuarve pajtohen plotësisht ose në një farë mase se vendi respekton të drejtat dhe liritë e njeriut pavarësisht nga religjioni e qytetarëve. 88% e të anketuarve ranë dakord që në vendin tonë të gjithë kanë të drejtën e lirisë së mendimit, besimit ose religjionit. Megjithëse shumica e të anketuarve besojnë se nuk ka diskriminim, përqindja prej 36% e të rinjve që besojnë se ka disa diskriminime bazuar në religjion është shqetësuese e lartë.

Megjithëse 48% e të anketuarve mendojnë se institucionet reagojnë nëse rrezikohen liritë religjioze, përsëri 36% e të anketuarve mendojnë se institucionet nuk reagojnë si duhet kur rrezikohen të drejtat dhe liritë religjioze.

Mund të vërehet se ekziston një përqindje e lartë e të rinjve (kryesisht të besimit islam) që besojnë se ekziston (ose në një farë mase) diskriminimi mbi baza religjioze, se institucionet nuk reagojnë menjëherë dhe në mënyrë adekuate për ta parandaluar atë, dhe se komunitetet religjioze nuk janë të ndara nga shtet dhe se ata nuk janë të barabartë para ligjit. Bazuar në këto të dhëna, në shikim të parë, mund të vërehet një konflikt i caktuar në deklaratat e të anketuarve, dmth megjithëse një numër i madh i të anketuarve besojnë se ka liri në praktikë ose ndryshim të mundshëm të religjionit, prapëseprapë një përqindje seriozisht e lartë besojnë se ekziston diskriminim.

Megjithëse këto pretendime duket se bien në kundërshtim me logjikën, arsytimi prapa këtij ndryshimi në përgjigje është për shkak të dallimit midis të drejtave dhe lirive të deklaruara të praktikimit të religjionit, nga njëra anë, dhe mbrojtjes institucionale të këtyre të drejtave kur ato nuk respektohen, nga ana tjetër.

Perceptimi mbizotërues është se të anketuarit mendojnë se kanë garantuar lirinë e religjionit dhe praktikimin e religjionit, por që reagimet e institucioneve dhe zbatimi i masave mbrojtëse nëse këto të drejta në ndonjë mënyrë kërcënohen ose kërcënohen nuk janë gjithmonë në kohë dhe të përshtatshme.

Ekziston një rezervë e caktuar midis të rinjve të besimit islam se nuk ka asnjë detyrim që dikush të ndalojë së praktikuari religjionin e tij. Lidhur me rezervimet e pikëpamjeve të muslimanëve të rinj, fakti që në vendin tonë muslimanët janë një fe e pakicës (e dyta në përfaqësim) mund të ketë një farë ndikimi, dhe mbase këto rezerva janë pjesërisht një pasojë (megjithëse nuk është e pranishme në shoqërinë maqedonase) e shfaqjes së një antagonizmi të caktuar, ose një ngurrim për të praktikuar Islamin në Evropë.

Në mbështetje të këtij supozimi është fakti se një 81% e lartë e të anketuarve besojnë se grupet religjioze mund ta mësojnë religjionin pa probleme, dhe 71% e të anketuarve besojnë se shteti respekton komunitetet dhe grupet religjioze dhe krijojnë marrëdhënie të mira me ta. 80% e të anketuarve pajtohen me pohimin se në vend autoritetet krijojnë kushte për praktikë të pandërprerë të religjionit të të gjitha bashkësive religjioze.

Si një përfundim i përgjithshëm nga hulumtimi mund të konkludohet se në vend të rinjtë janë kryesisht religjiozë, megjithëse supozimi fillestar i autorëve të hulumtimit ishte që të rinjtë kanë një shkallë më të ulët të interesit për religjionin dhe praktikën e saj sesa qytetarët e moshuar.

Nga ana tjetër, vetë praktikimi i religjionit lëviz brenda një kornize kushtetuese dhe ligjore të vendosur mirë dhe lirive dhe të drejtave të garantuara në përputhje me dokumentet ligjore ndërkombëtare dhe kombëtare.

Të rinjtë në përgjithësi nuk ndiejnë probleme në arritjen e lirisë së religjionit dhe praktikimin e religjionit së tyre, megjithëse disa të anketuar mendojnë se kjo është në drejtim të zbulimit të një ndjenje të diskriminimit religjioz.

Vërejtja më e madhe e të anketuarve që mund të nxirret nga hulumtimi është e natyrës sistematike, respektivisht të anketuarit tregojnë pakënaqësi me institucionet përgjegjëse për zgjidhjen e problemeve në lidhje me ushtrimin e të drejtave dhe lirive nga ky korpus me theksimin se ata reagojnë ngadalë dhe në mënyrë të papërshtatshme.

Prandaj, rekomandimi kryesor që del nga kërkimi është të përmirësojmë kapacitetet institucionale dhe procedurale të shtetit në lidhje me krijimin e një mbrojtjeje sistematike cilësore të lirisë së religjionit në mënyrë që të zgjidhen problemet e besimtarëve në një mënyrë të kënaqshme dhe në interes të forcimit të ndjenjës midis besimtarëve që askush nuk është i diskriminuar dhe mund të ndjehet i lirë të praktikojë religjionin e tij. **Forcimi i kapaciteteve institucionale në vend do të përfitojë gjithashtu nga komunitetet religjioze në mënyrë që t'i ndajnë ata nga shteti dhe të sigurojnë barazi më të madhe para ligjit.**

ZUSAMMENFASSUNG (DE)

Religiöse bildung junger menschen

Die Studie „Religiöse Bildung junger Menschen“ ist Teil eines mehrjährigen erfolgreichen Projektes, das die Rechtswissenschaftliche Fakultät „Justinian I“ in Skopje mit der **Konrad-Adenauer-Stiftung Bukarest im Rahmen des Rechtsstaatsprogramms Südosteuropa** durchführt. Das Projekt wurde durch Prof. Dr. Tanja Karakamiševa und Prof. Dr. Aleksandar Spasenovski initiiert, die auch daran beteiligt sind.

Die vorliegende Studie von Prof. Dr. Tanja Karakamiševa, Prof. Dr. Aleksandar Spasenovski und Prof. Dr. Vladimir Božinovski von der Rechtswissenschaftlichen Fakultät „Justinian I“ in Skopje untersucht erstmalig die Wahrnehmung junger Menschen hinsichtlich der Ausübung der Religionsfreiheit.

Im Rahmen der Umfrage wurden Ende August 2020 landesweit Personen zwischen 18 und 35 Jahren befragt. Ziel der Umfrage war es, die Wahrnehmung junger Menschen im Hinblick auf die mit Religion und Glaubensausübung zusammenhängenden Menschenrechte und Grundfreiheiten zu untersuchen.

Abgesehen von den ersten beiden einführenden Fragen waren alle Punkte der Umfrage in Form von Aussagen gestaltet, denen die Befragten zustimmen oder die sie ablehnen konnten. Zu jeder Aussage konnte eine von vier Beurteilungen ausgewählt werden, von denen zwei bestätigend („ich stimme vollständig zu“ und „ich stimme teilweise zu“) und zwei ablehnend waren („ich stimme überhaupt nicht zu“ und „ich stimme teilweise nicht zu“).

Obgleich sich in der vorliegenden Umfrage die aus ähnlichen Studien hervorgegangene Annahme bestätigte, dass Nordmazedonien ein grundsätzlich religiöses Land ist, unterscheidet sie sich durch ein bedeutendes Merkmal: Es wurden ausschließlich Personen im Alter zwischen 18 und 35 Jahren befragt und somit die jüngere Bevölkerung in den Fokus genommen. Im Vorfeld der Studie bestand eine der Hypothesen der Autorin und der Autoren darin, dass die jüngere Bevölkerung in geringerem Maße als die Gesamtbevölkerung angeben würde, gläubig zu sein, ausgehend von der Annahme, dass Religion und Glaube für sie eine untergeordnete Rolle spielen. Nichtsdestotrotz ergab die Umfrage, dass dies (zumindest in der mazedonischen Gesellschaft) nicht der Fall ist, bzw. dass die jüngere Bevölkerung in ähnlich hohem Maße wie die Gesamtbevölkerung angibt, religiös zu sein.

In Bezug auf das Ziel der Studie, die Wahrnehmung junger Menschen hinsichtlich der mit Religion und Glaubensausübung zusammenhängenden Menschenrechte und Grundfreiheiten zu untersuchen, kann grundsätzlich festgestellt werden, dass **aus**

der Sicht junger Menschen in Nordmazedonien der Staat die religiösen Rechte und Freiheiten der Bürgerinnen und Bürger in vollem Umfang achtet, wobei gewisse Vorbehalte in Bezug auf diejenigen Institutionen bestehen, die dafür verantwortlich sind, diese Rechte und Freiheiten zu schützen, wenn sie verletzt werden. Jedoch überwiegen auch zu dieser Frage die positiven Einschätzungen.

Die Mehrheit der Befragten stimmte vollständig oder teilweise zu, dass in Nordmazedonien die Menschenrechte und Grundfreiheiten respektiert werden, ungeachtet der Glaubensgemeinschaft, der die Bürgerinnen und Bürger angehören. 88% der Befragten stimmten der Aussage zu, dass in diesem Staat alle das Recht auf Gedanken-, Überzeugungs- und Glaubensfreiheit haben. Obwohl die meisten Befragten angaben, es gebe keine Diskriminierung, war der Anteil der jungen Menschen, die doch eine gewisse Diskriminierung aufgrund der Glaubenszugehörigkeit ausmachten, mit 36% beunruhigend hoch.

Während 48% der Befragten der Meinung waren, dass von den zuständigen Institutionen eine Reaktion erfolgt, wenn eine Bedrohung der Glaubensfreiheit festgestellt wird, war auch hier mit 36% ein hoher Anteil der Befragten der Ansicht, dass die Institutionen nicht angemessen auf Bedrohungen der religiösen Rechte und Freiheiten reagieren.

Es muss zudem festgehalten werden, dass der Prozentsatz der befragten jungen Menschen (überwiegend islamischen Glaubens), die angaben, Diskriminierung aufgrund der Religionszugehörigkeit wahrzunehmen (oder teilweise wahrzunehmen), hoch war. Dasselbe gilt für die Aussagen, dass die Institutionen nicht rechtzeitig und angemessen auf Diskriminierung reagieren, dass die Glaubensgemeinschaften nicht vom Staat getrennt sind und dass sie vor dem Gesetz nicht gleichgestellt sind. Diese Angaben erscheinen auf den ersten Blick widersprüchlich: Obwohl die überwiegende Mehrheit der Befragten der Meinung war, dass der Glaube frei ausgeübt und auch gewechselt werden kann, war der Prozentsatz derjenigen hoch, deren Ansicht nach es ein gewisses Maß an glaubensbedingter Diskriminierung gibt.

Obwohl dies nicht folgerichtig erscheint, gibt es doch eine Erklärung für die unterschiedlichen Einschätzungen. Die Begründung liegt in der Unterscheidung zwischen den Rechten und Freiheiten der Glaubensausübung einerseits und dem institutionalisierten Schutz im Fall der Rechtsverletzung andererseits.

Die Befragten vertraten überwiegend die Wahrnehmung, dass ihnen Religionsfreiheit und Glaubensausübung garantiert sind, aber dass die Reaktionen der Institutionen sowie die Umsetzung der rechtlichen Schutzmechanismen nicht immer rechtzeitig und angemessen sind, wenn diese Rechte in irgendeiner Art bedroht sind.

Unter den jungen Menschen islamischen Glaubens gab es gewisse Vorbehalte hinsichtlich der Aussage, dass es keinen Zwang gebe, von der Glaubensausübung

abzusehen. Diese Vorbehalte junger Muslime sind möglicherweise auf die Tatsache zurückzuführen, dass in Nordmazedonien eine Minderheit der Bevölkerung dem islamischen Glauben angehört (die zweitgrößte Bevölkerungsgruppe), und es könnte sich dabei auch um eine Auswirkung des Auftretens eines gewissen Antagonismus bzw. gewisser Bedenken gegenüber der islamischen Religionsausübung auf europäischer Ebene handeln (obwohl dies in der mazedonischen Gesellschaft nicht der Fall ist).

Diese Annahme wird dadurch bestärkt, dass mit 81% der Anteil der Befragten, welche die Ansicht vertraten, dass Religionsgemeinschaften ungestört in ihrem Glauben unterwiesen werden können, sehr hoch war. Außerdem waren 71% der Befragten der Meinung, dass der Staat die Glaubensgemeinschaften und religiösen Gruppen achtet und gute Beziehungen zu ihnen unterhält. 80% der Befragten stimmten der Aussage zu, dass die Behörden entsprechende Bedingungen für die ungestörte Glaubensausübung aller Religionsgemeinschaften schaffen und aufrechterhalten.

Allgemein kann aus der Studie hergeleitet werden, dass die jüngere Bevölkerung vorwiegend religiös ist - entgegen der Annahme der Autoren, dass die jüngeren Menschen weniger an Religion und an Glaubensausübung interessiert sind als die älteren Bürgerinnen und Bürger.

Zudem steht die Glaubensausübung auf einer festen verfassungsrechtlichen und gesetzlichen Grundlage. Die entsprechenden Rechte und Freiheiten sind im Einklang mit den internationalen und nationalen Rechtsdokumenten garantiert.

Die Befragten nahmen im allgemeinen keine Probleme bei der Ausübung der Glaubensfreiheit und der Religionsausübung wahr, obwohl ein gewisser Anteil von ihnen angab, glaubensbedingte Diskriminierung wahrzunehmen.

Als wichtigster Hinweis kann der Studie eine Systemkritik von Seiten der Befragten entnommen werden, da eine gewisse Unzufriedenheit mit den Institutionen festzustellen ist, die für Probleme im Bereich der Ausübung der religiösen Rechte und Freiheiten zuständig sind. Die Reaktionen dieser Institutionen erfolgen gemäß der Angaben der Befragten zu langsam und nicht in angemessener Weise erfolgen.

Daher betrifft die wichtigste Empfehlung, die aus der Studie hervorgeht, die Stärkung derjenigen institutionellen Kapazitäten und Prozeduren des Staates, die benötigt werden, um ein effizientes System zum Schutz der Glaubensfreiheit zu schaffen. Ziel eines solchen Schutzes ist es, die Probleme der Gläubigen zufriedenstellend zu lösen, so dass diese zu spüren bekommen, dass niemand diskriminiert wird und dass sich alle in ihrer Religionsausübung frei fühlen können. **Eine Stärkung der institutionellen Kapazität des Staates wird auch den Glaubensgemeinschaften zugute kommen, indem sie deutlicher vom Staat getrennt werden und ihre gesetzliche Gleichstellung gefördert wird.**

SUMMARY (ENG)

YOUTH RELIGIOUS LITERACY

The research “Youth Religious Literacy” is part of the multi-year successful project that was concluded **in Bucharest, Romania, between the Konrad Adenauer Foundation** and the Faculty of Law “Iustinianus Primus” from Skopje, with its representatives and participants, Prof. Tanja Karakamisheva-Jovanovska, PhD, and Prof. Aleksandar Spasenovski, PhD, **through the Rule of Law Programme Southeast Europe.**

This is the first comprehensive research on the perception of young people on issues related to the practice of freedom of religion, authored by Prof. Tanja Karakamisheva, PhD, Prof. Aleksandar Spasenovski, PhD, and Prof. Vladimir Bozinovski, PhD from the Faculty of Law “Iustinianus Primus” in Skopje.

The survey was conducted nationwide at the end of August 2020, with young respondents aged between 18 and 35 years. This research aimed to examine the perception of young people regarding human rights and freedoms related to religion and the practice of religion.

The questions in the questionnaire (except the first two introductory ones) were constructed in the form of statements, which each respondent could agree or disagree with. The answers were offered in the form of a Likert scale, i.e. each respondent had the opportunity to choose one of the four possible answers, two of which were affirmative (completely agree, and somewhat agree), and two, negative (strongly disagree, and somewhat disagree), in relation to the proposed claim.

Although this research confirms the hypothesis arising from other similar research that our country is generally a religious country, there is still a significant distinction that separates this from other similar research.

Namely, in this research, the focus was placed exclusively on young respondents (aged 18 to 35 years). One of the hypotheses of the authors, before the research was carried out, was that declarative religiousness would be lower than the general one, based on the assumption that religion and religiosity are less prevalent among young people. However, the research has shown that (at least in the Macedonian society) this is not the case, i.e. that the rate of young people who declare their religiousness is also high, which is very similar to that of the general population.

Starting from the main goal of the research, which is to determine the perception of the young people in relation to the human rights and freedoms related to religion and religious practice, **the general conclusion is that the young people in our country believe that the state fully respects the religious rights and freedoms of the citizens, and are slightly reserved in relation to the functioning of the institutions in charge of their protection in cases of violation of their rights, although their attitudes are predominantly positive in this part as well.**

Most of the respondents fully or to some extent agree that the country respects the human rights and freedoms regardless of the religion of the citizens. Namely, 88% of the respondents agreed that, in our country, everyone has the right to freedom of thought, belief or religion. Although most respondents believe that there is no discrimination, the percentage of 35% of young people who believe that there is some discrimination based on religion is disturbingly high.

Although 48% of the respondents think that the institutions react if the religious freedoms are endangered, still a high 36% of the respondents think that the institutions do not react appropriately when the religious rights and freedoms are threatened.

The research shows that there is a high percentage of young people (mostly of the Islamic faith) who believe that there is (to some extent) discrimination on religious grounds; that the institutions do not respond in a timely and appropriate manner to prevent it; that the religious communities are not separated from the state; and that they are not equal before the law. Based on these data, at first glance, a certain conflict can be noticed in the statements of the respondents, i.e. although a large number of the respondents believe that there is freedom in the practice or possible change of confession, still a seriously high percentage believe that there is a degree of religious discrimination.

Although these claims seem to contradict logic, the rationale behind this difference in answers is due to the difference between the declared rights and freedoms of practicing religion, on the one hand, and the institutional protection of these rights when they are not respected, on the other.

The predominant perception among the respondents is that they feel their freedom of religion and religious practice is guaranteed, but that the reactions of institutions, and the implementation of legal safeguards if these rights are in any way threatened or facing such risks, are not always timely and appropriate.

The young respondents of the Islamic faith are somewhat reserved regarding the viewpoint that there is no compulsion for anyone to stop practicing their religion. Such reserved attitude among the young Muslim respondents is somewhat affected by the fact that in our country the Muslims are a minority religion (second in representation), or

their reserved attitude, to a certain degree, may be a consequence (although there are no such phenomena in the Macedonian society) of the emergence of such antagonism, or at least reservedness, towards the practice of Islam within Europe.

This assumption can be supported by the fact that a high 81% of the respondents believe that the religious groups can preach their confessions freely, and an additional 71% of the respondents believe that the state respects the religious communities and groups, and establishes good relations with them. 80% of the respondents agree with the statement that the state authorities create sufficient conditions for free religious practice to all religious communities.

The general conclusion from the research is that the young people in the country are predominantly religious, although the initial assumption of the authors of the research was that the young people would show a lower degree of interest in religion and religious practice than the elderly citizens.

On the other hand, the practice of religion itself moves within a clearly established constitutional and legal framework, which guarantees the freedoms and rights in accordance with the international and national legal acts.

Young people generally do not have problems exercising their freedom of confession and religious practice, although the viewpoints of some of the respondents incline towards the presence of direct feeling of religious discrimination.

The main remark of the respondents deriving from the research is of systemic nature, i.e. the respondents show dissatisfaction with the institutions in charge of solving the issues related to the exercise of the rights and freedoms from this corpus, with an emphasis that their reaction is slow and inappropriate.

Hence, the main recommendation deriving from the research is to improve the institutional and procedural capacities of the state in order to create a quality systemic protection of the religious freedoms, in order to solve the problems of the religious members in a satisfactory way, and in the interest of strengthening the sentiment among the practitioners that no one is discriminated against, and everyone is free to practice their own religion. Strengthening **the institutional capacities in the country will also benefit the religious communities to be more separated from the state, and to ensure greater equality before the law.**

Прилози

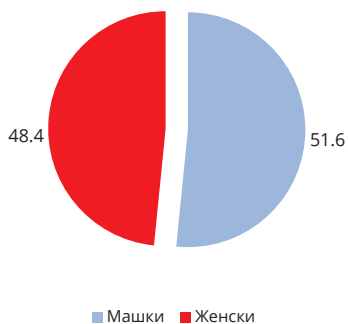
Прилози

1. Демографски карактеристики на испитаниците

Табела: Пол

	Испитаници	Процент (%)
Машки	569	51.6
Женски	534	48.4
Вкупно	1103	100.0

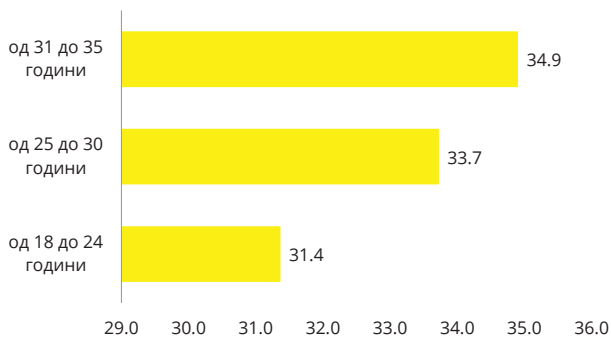
Графикон: Пол

Табела: Возраст

	Испитаници	Процент (%)
од 18 до 24 години	346	31.4
од 25 до 30 години	372	33.7
од 31 до 35 години	385	34.9
Вкупно	1103	100.0

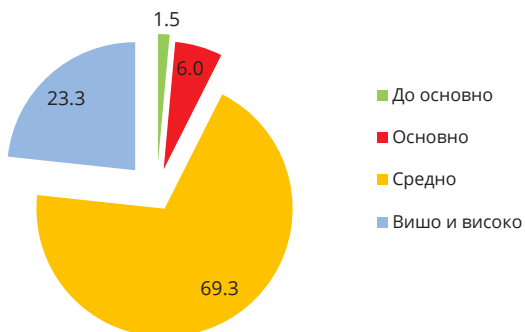
Графикон: Возраст

Табела: Образование

	Испитаници	Процент (%)
До основно	16	1.5
Основно	66	6.0
Средно	764	69.3
Вишо и високо	257	23.3
Вкупно	1103	100.0

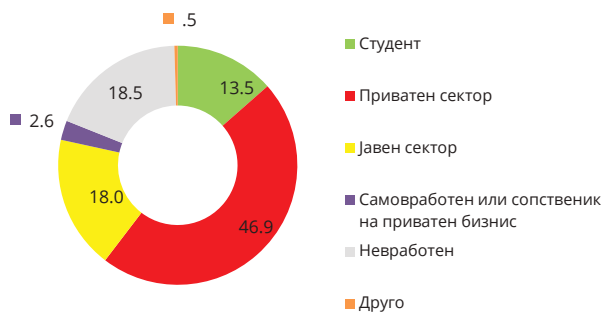
Графикон: Образование

Табела: Професија

	Испитаници	Процент (%)
Студент	149	13.5
Приватен сектор	517	46.9
Јавен сектор	199	18.0
Самовработен или сопственик на приватен бизнис	29	2.6
Невработен	204	18.5
Друго	5	.5
Вкупно	1103	100.0

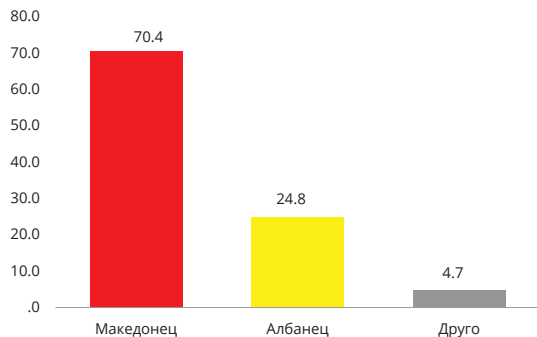
Графикон: Професија

Табела: Етникум

	Испитаници	Процент (%)
Македонец	777	70.4
Албанец	274	24.8
Друго	52	4.7
Вкупно	1103	100.0

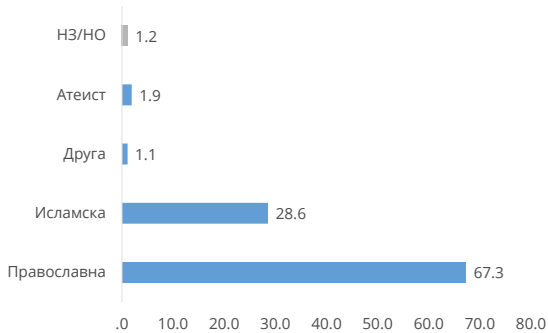
Графикон: Професија

Табела: Религија

	Испитаници	Процент (%)
Православна	742	67.3
Исламска	315	28.6
Друга	12	1.1
Атеист	21	1.9
НЗ/НО	13	1.2
Вкупно	1103	100.0

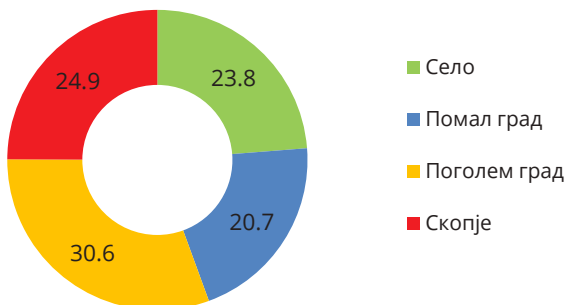
Графикон: Религија

Табела: Место

	Испитаници	Процент (%)
Село	262	23.8
Помал град	228	20.7
Поголем град	338	30.6
Скопје	275	24.9
Вкупно	1103	100.0

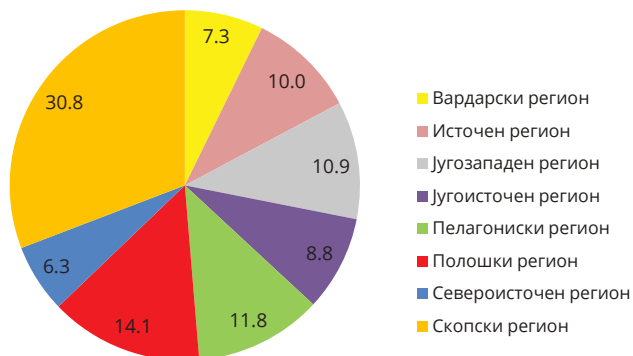
Графикон: Место

Табела: Регион

	Испитаници	Процент
Вардарски регион	80	7.3
Источен регион	110	10.0
Југозападен регион	120	10.9
Југоисточен регион	97	8.8
Пелагониски регион	130	11.8
Полошки регион	156	14.1
Североисточен регион	70	6.3
Скопски регион	340	30.8
Вкупно	1103	100.0

Графикон: Регион

2. Општи резултати и кростабулации

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
На која религија ѝ припаѓате?	Православна	742	67.3%	68.4%	66.1%	68.2%	64.8%	68.8%
	Исламска	315	28.6%	26.7%	30.5%	28.0%	33.1%	24.7%
	Друга	12	1.1%	.9%	1.3%	.3%	.5%	2.3%
	Атеист	21	1.9%	2.8%	.9%	1.7%	1.1%	2.9%
	НЗ/НО	13	1.2%	1.2%	1.1%	1.7%	.5%	1.3%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
На која религија ѝ припаѓате?	Православна	94.5%		15.4%	100.0%				
	Исламска	.3%	100.0%	75.0%		100.0%			
	Друга	1.0%		7.7%			100.0%		
	Атеист	2.6%		1.9%				100.0%	
	НЗ/НО	1.7%							100.0%

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Дали за себе може да кажете дека сте религиозен/на?	Да	567	51.4%	47.6%	55.4%	49.4%	47.0%	57.4%
	Донекаде да	371	33.6%	36.2%	30.9%	32.7%	40.9%	27.5%
	Донекаде не	84	7.6%	6.9%	8.4%	10.1%	6.2%	6.8%
	Не	71	6.4%	8.3%	4.5%	6.9%	5.1%	7.3%
	Не знам / Нема одговор	10	.9%	1.1%	.7%	.9%	.8%	1.0%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Дали за себе може да кажете дека сте религиозен/на?	Да	48.9%	59.9%	44.2%	49.7%	58.1%	58.3%	14.3%	38.5%
	Донекаде да	32.3%	35.8%	42.3%	34.1%	36.8%	8.3%	4.8%	
	Донекаде не	9.4%	2.2%	9.6%	9.7%	3.2%	8.3%		7.7%
	Не	8.6%	.7%	3.8%	5.7%	.6%	25.0%	81.0%	53.8%
	Не знам / Нема одговор	.8%	1.5%		.8%	1.3%			

Младинска религиска писменост

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Во државата целосно се почитуваат човековите права и слободи без разлика на религиозната припадност?	Целосно се согласувам	467	42.3%	45.2%	39.3%	46.5%	41.7%	39.2%
	Донекаде се согласувам	396	35.9%	35.9%	36.0%	31.8%	38.7%	36.9%
	Донекаде не се согласувам	90	8.2%	7.9%	8.4%	10.7%	7.5%	6.5%
	Воопшто не се согласувам	95	8.6%	6.3%	11.0%	5.5%	7.5%	12.5%
	НЗ/НО	55	5.0%	4.7%	5.2%	5.5%	4.6%	4.9%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Во државата целосно се почитуваат човековите права и слободи без разлика на религиозната припадност?	Целосно се согласувам	49.7%	24.1%	28.8%	50.4%	24.4%	50.0%	9.5%	61.5%
	Донекаде се согласувам	28.6%	53.6%	51.9%	29.0%	53.3%	41.7%	38.1%	
	Донекаде не се согласувам	7.9%	9.1%	7.7%	7.5%	8.9%		19.0%	15.4%
	Воопшто не се согласувам	10.9%	2.6%	5.8%	10.6%	3.2%		19.0%	15.4%
	НЗ/НО	3.0%	10.6%	5.8%	2.4%	10.2%	8.3%	14.3%	7.7%

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Во државата секој има право на слобода на мисла, убедување или религија?	Целосно се согласувам	611	55.4%	57.6%	53.0%	57.2%	56.2%	53.0%
	Донекаде се согласувам	359	32.5%	32.7%	32.4%	32.7%	31.7%	33.2%
	Донекаде не се согласувам	62	5.6%	4.0%	7.3%	5.5%	4.8%	6.5%
	Воопшто не се согласувам	36	3.3%	2.1%	4.5%	2.6%	2.7%	4.4%
	НЗ/НО	35	3.2%	3.5%	2.8%	2.0%	4.6%	2.9%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Во државата секој има право на слобода на мисла, убедување или религија?	Целосно се согласувам	65.6%	28.5%	44.2%	66.7%	29.5%	50.0%	38.1%	69.2%
	Донекаде се согласувам	21.9%	60.6%	44.2%	21.8%	58.7%	41.7%	28.6%	7.7%
	Донекаде не се согласувам	6.9%	2.6%	1.9%	6.9%	2.9%			15.4%
	Воопшто не се согласувам	3.6%	2.6%	1.9%	3.5%	2.5%		9.5%	
	НЗ/НО	1.9%	5.8%	7.7%	1.1%	6.3%	8.3%	23.8%	7.7%

Младинска религиска писменост

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Во државата нема дискриминација на религиозна основа?	Целосно се согласувам	308	27.9%	30.4%	25.3%	24.3%	30.1%	29.1%
	Донекаде се согласувам	318	28.8%	30.6%	27.0%	31.2%	28.0%	27.5%
	Донекаде не се согласувам	214	19.4%	18.3%	20.6%	22.3%	19.4%	16.9%
	Воопшто не се согласувам	188	17.0%	14.2%	20.0%	15.9%	14.8%	20.3%
	НЗ/НО	75	6.8%	6.5%	7.1%	6.4%	7.8%	6.2%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Во државата нема дискриминација на религиозна основа?	Целосно се согласувам	34.0%	13.5%	13.5%	34.8%	12.7%	41.7%	9.5%	23.1%
	Донекаде се согласувам	28.4%	31.0%	23.1%	28.8%	30.8%	8.3%	14.3%	23.1%
	Донекаде не се согласувам	15.2%	29.6%	28.8%	15.0%	29.5%	8.3%	28.6%	23.1%
	Воопшто не се согласувам	18.3%	13.5%	17.3%	18.2%	14.0%	16.7%	23.8%	15.4%
	НЗ/НО	4.1%	12.4%	17.3%	3.2%	13.0%	25.0%	23.8%	15.4%

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Доколку се загорени религиозните слободи и права, институциите за заштита на тие права реагираат навремено и соодветно?	Целосно се согласувам	250	22.7%	23.6%	21.7%	23.4%	24.2%	20.5%
	Донекаде се согласувам	273	24.8%	25.8%	23.6%	30.3%	28.2%	16.4%
	Донекаде не се согласувам	227	20.6%	19.2%	22.1%	16.2%	19.9%	25.2%
	Воопшто не се согласувам	166	15.0%	15.5%	14.6%	12.4%	11.8%	20.5%
	НЗ/НО	187	17.0%	16.0%	18.0%	17.6%	15.9%	17.4%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Доколку се загорени религиозните слободи и права, институциите за заштита на тие права, реагираат навремено и соодветно?	Целосно се согласувам	26.4%	11.7%	25.0%	26.7%	13.3%	58.3%		23.1%
	Донекаде се согласувам	22.1%	31.0%	30.8%	22.0%	31.4%	8.3%	28.6%	30.8%
	Донекаде не се согласувам	15.4%	34.7%	23.1%	15.8%	32.7%	16.7%	14.3%	15.4%
	Воопшто не се согласувам	19.2%	4.7%	7.7%	18.9%	5.1%		33.3%	23.1%
	НЗ/НО	16.9%	17.9%	13.5%	16.7%	17.5%	16.7%	23.8%	7.7%

Младинска религиска писменост

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Во државата, религиозните заедници и религиозните групи се одвоени од државата и се еднакви пред законот?	Целосно се согласувам	257	23.3%	24.1%	22.5%	25.1%	22.3%	22.6%
	Донекаде се согласувам	299	27.1%	29.2%	24.9%	27.7%	33.3%	20.5%
	Донекаде не се согласувам	202	18.3%	19.5%	17.0%	15.3%	18.8%	20.5%
	Воопшто не се согласувам	202	18.3%	13.7%	23.2%	15.6%	13.4%	25.5%
	НЗ/НО	143	13.0%	13.5%	12.4%	16.2%	12.1%	10.9%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Во државата, религиозните заедници и религиозните групи се одвоени од државата и се еднакви пред законот?	Целосно се согласувам	27.9%	10.6%	21.2%	28.2%	11.4%	33.3%	19.0%	30.8%
	Донекаде се согласувам	26.1%	29.6%	28.8%	26.1%	30.2%	8.3%	28.6%	23.1%
	Донекаде не се согласувам	15.6%	26.6%	15.4%	16.0%	24.4%	25.0%	9.5%	7.7%
	Воопшто не се согласувам	21.5%	10.9%	9.6%	21.2%	11.1%	8.3%	28.6%	23.1%
	НЗ/НО	8.9%	22.3%	25.0%	8.5%	22.9%	25.0%	14.3%	15.4%

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Во државата, секој може слободно (индивидуално или во група, во јавност или приватно) да ја практикува својата религија?	Целосно се согласувам	659	59.7%	63.4%	55.8%	63.0%	58.1%	58.4%
	Донекаде се согласувам	310	28.1%	22.8%	33.7%	26.6%	29.0%	28.6%
	Донекаде не се согласувам	50	4.5%	5.4%	3.6%	3.2%	5.4%	4.9%
	Воопшто не се согласувам	38	3.4%	3.5%	3.4%	1.4%	4.3%	4.4%
	НЗ/НО	46	4.2%	4.7%	3.6%	5.8%	3.2%	3.6%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Во државата, секој може слободно (индивидуално или во група, во јавност или приватно) да ја практикува својата религија?	Целосно се согласувам	73.6%	24.1%	40.4%	74.7%	25.7%	66.7%	38.1%	61.5%
	Донекаде се согласувам	16.5%	59.5%	36.5%	16.3%	56.8%	16.7%	33.3%	7.7%
	Донекаде не се согласувам	4.8%	3.6%	5.8%	4.2%	4.1%		14.3%	23.1%
	Воопшто не се согласувам	3.3%	2.9%	7.7%	3.2%	3.8%	8.3%		7.7%
	НЗ/НО	1.8%	9.9%	9.6%	1.6%	9.5%	8.3%	14.3%	

Младинска религиска писменост

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Во државата, секој доколку сака може слободно да ја промени својата религија?	Целосно се согласувам	750	68.0%	70.8%	65.0%	72.0%	66.9%	65.5%
	Донекаде се согласувам	205	18.6%	16.2%	21.2%	18.2%	20.4%	17.1%
	Донекаде не се согласувам	47	4.3%	3.2%	5.4%	1.7%	4.6%	6.2%
	Воопшто не се согласувам	32	2.9%	2.5%	3.4%	1.7%	2.4%	4.4%
	НЗ/НО	69	6.3%	7.4%	5.1%	6.4%	5.6%	6.8%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Во државата, секој доколку сака може слободно да ја промени својата религија?	Целосно се согласувам	79.2%	42.0%	38.5%	79.5%	41.6%	50.0%	71.4%	61.5%
	Донекаде се согласувам	6.0%	50.0%	40.4%	6.3%	49.8%	8.3%		
	Донекаде не се согласувам	5.1%	2.6%		5.0%	2.2%	8.3%	4.8%	7.7%
	Воопшто не се согласувам	3.2%	1.8%	3.8%	3.4%	1.9%			7.7%
	НЗ/НО	6.4%	3.6%	17.3%	5.8%	4.4%	33.3%	23.8%	23.1%

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Доколку сакаат, на македонските граѓани им е гарантирано правото за изучување на веронаука?	Целосно се согласувам	580	52.6%	52.5%	52.6%	49.4%	55.1%	53.0%
	Донекаде се согласувам	197	17.9%	15.8%	20.0%	16.2%	19.6%	17.7%
	Донекаде не се согласувам	74	6.7%	7.2%	6.2%	8.1%	5.1%	7.0%
	Воопшто не се согласувам	34	3.1%	2.8%	3.4%	3.5%	1.3%	4.4%
	НЗ/НО	218	19.8%	21.6%	17.8%	22.8%	18.8%	17.9%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Доколку сакаат, на македонските граѓани им е гарантирано правото за изучување на веронаука?	Целосно се согласувам	64.1%	24.1%	30.8%	64.7%	25.1%	25.0%	47.6%	61.5%
	Донекаде се согласувам	10.2%	37.6%	28.8%	10.1%	37.5%	16.7%	9.5%	
	Донекаде не се согласувам	6.3%	7.3%	9.6%	6.6%	7.3%		4.8%	7.7%
	Воопшто не се согласувам	1.8%	6.2%	5.8%	1.6%	6.3%		9.5%	
	НЗ/НО	17.6%	24.8%	25.0%	17.0%	23.8%	58.3%	28.6%	30.8%

Младинска религиска писменост

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Во државата, не постои принуда за некој да престане да ја практикува својата религија?	Целосно се согласувам	574	52.0%	55.0%	48.9%	51.7%	48.1%	56.1%
	Донекаде се согласувам	236	21.4%	18.6%	24.3%	20.5%	23.1%	20.5%
	Донекаде не се согласувам	109	9.9%	9.1%	10.7%	11.6%	9.4%	8.8%
	Воопшто не се согласувам	48	4.4%	3.9%	4.9%	4.9%	4.0%	4.2%
	НЗ/НО	136	12.3%	13.4%	11.2%	11.3%	15.3%	10.4%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Во државата, не постои принуда за некој да престане да ја практикува својата религија?	Целосно се согласувам	64.0%	20.8%	38.5%	65.0%	23.2%	33.3%	33.3%	61.5%
	Донекаде се согласувам	12.0%	44.2%	42.3%	12.1%	44.4%	25.0%	9.5%	7.7%
	Донекаде не се согласувам	6.0%	21.5%	5.8%	6.3%	19.4%	8.3%		
	Воопшто не се согласувам	4.5%	4.4%	1.9%	4.0%	4.1%		14.3%	15.4%
	НЗ/НО	13.5%	9.1%	11.5%	12.5%	8.9%	33.3%	42.9%	15.4%

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Во државата, не постои принуда за некој да ја промени својата религија?	Целосно се согласувам	552	50.0%	53.3%	46.6%	50.9%	48.4%	50.9%
	Донекаде се согласувам	261	23.7%	21.6%	25.8%	24.0%	27.2%	20.0%
	Донекаде не се согласувам	104	9.4%	7.0%	12.0%	8.7%	6.5%	13.0%
	Воопшто не се согласувам	70	6.3%	6.3%	6.4%	9.2%	5.4%	4.7%
	НЗ/НО	116	10.5%	11.8%	9.2%	7.2%	12.6%	11.4%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Во државата, не постои принуда за некој да ја промени својата религија?	Целосно се согласувам	60.7%	21.9%	38.5%	61.5%	24.1%	58.3%	23.8%	61.5%
	Донекаде се согласувам	14.2%	46.7%	44.2%	14.4%	46.3%	16.7%	23.8%	7.7%
	Донекаде не се согласувам	6.7%	17.2%	9.6%	7.0%	16.5%			
	Воопшто не се согласувам	8.0%	2.9%		7.5%	2.5%		19.0%	15.4%
	НЗ/НО	10.4%	11.3%	7.7%	9.6%	10.5%	25.0%	33.3%	15.4%

Младинска религиска писменост

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Во државата се почитуваат правата на родителите кои сакаат да ги воведат своите деца во религијата која е во согласност со нивните лични убедувања?	Целосно се согласувам	556	50.4%	55.4%	45.1%	51.7%	51.9%	47.8%
	Донекаде се согласувам	269	24.4%	21.4%	27.5%	24.9%	25.3%	23.1%
	Донекаде не се согласувам	92	8.3%	8.8%	7.9%	8.4%	7.0%	9.6%
	Воопшто не се согласувам	69	6.3%	4.6%	8.1%	2.6%	7.0%	8.8%
	НЗ/НО	117	10.6%	9.8%	11.4%	12.4%	8.9%	10.6%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Во државата се почитуваат правата на родителите кои сакаат да ги воведат своите деца во религијата која е во согласност со нивните лични убедувања?	Целосно се согласувам	58.0%	31.4%	36.5%	58.6%	31.7%	50.0%	38.1%	53.8%
	Донекаде се согласувам	13.9%	50.4%	44.2%	14.3%	49.8%	16.7%	19.0%	
	Донекаде не се согласувам	9.3%	6.6%	3.8%	8.9%	6.3%		19.0%	15.4%
	Воопшто не се согласувам	6.7%	4.7%	7.7%	6.6%	5.1%	16.7%	4.8%	7.7%
	НЗ/НО	12.1%	6.9%	7.7%	11.6%	7.0%	16.7%	19.0%	23.1%

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Во државата се почитува правото на граѓанинот да одбие одредена обврска или должност, поради тоа што се коси со неговите религиозни убедувања?	Целосно се согласувам	391	35.4%	36.7%	34.1%	32.1%	36.0%	37.9%
	Донекаде се согласувам	296	26.8%	26.9%	26.8%	28.9%	30.4%	21.6%
	Донекаде не се согласувам	122	11.1%	11.4%	10.7%	14.5%	6.5%	12.5%
	Воопшто не се согласувам	89	8.1%	6.2%	10.1%	4.9%	7.5%	11.4%
	НЗ/НО	205	18.6%	18.8%	18.4%	19.7%	19.6%	16.6%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Во државата се почитува правото на граѓанинот да одбие одредена обврска или должност, поради тоа што се коси со неговите религиозни убедувања?	Целосно се согласувам	42.1%	16.4%	36.5%	42.6%	18.7%	58.3%	19.0%	38.5%
	Донекаде се согласувам	22.5%	38.3%	30.8%	21.2%	38.1%	16.7%	57.1%	38.5%
	Донекаде не се согласувам	5.7%	27.0%	7.7%	5.8%	24.1%	8.3%	4.8%	7.7%
	Воопшто не се согласувам	10.7%	1.8%	1.9%	10.6%	1.9%	8.3%	4.8%	15.4%
	НЗ/НО	19.0%	16.4%	23.1%	19.8%	17.1%	8.3%	14.3%	

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Во државата, државата ги почитува религиозните заедници и религиозните групи и воспоставува добри односи со нив преку континуиран дијалог и соработка?	Целосно се согласувам	481	43.6%	44.8%	42.3%	41.0%	48.7%	41.0%
	Донекаде се согласувам	301	27.3%	26.5%	28.1%	27.5%	25.0%	29.4%
	Донекаде не се согласувам	132	12.0%	9.8%	14.2%	10.4%	10.8%	14.5%
	Воопшто не се согласувам	71	6.4%	7.7%	5.1%	6.4%	3.8%	9.1%
	НЗ/НО	118	10.7%	11.1%	10.3%	14.7%	11.8%	6.0%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Во државата, државата ги почитува религиозните заедници и религиозните групи и воспоставува добри односи со нив преку континуиран дијалог и соработка?	Целосно се согласувам	52.5%	19.0%	40.4%	53.6%	21.3%	25.0%	38.1%	38.5%
	Донекаде се согласувам	23.3%	37.6%	32.7%	22.0%	37.5%	58.3%	38.1%	38.5%
	Донекаде не се согласувам	7.3%	25.5%	9.6%	7.8%	23.5%			
	Воопшто не се согласувам	7.9%	2.9%	3.8%	7.7%	3.2%	8.3%	4.8%	15.4%
	НЗ/НО	9.0%	15.0%	13.5%	8.9%	14.6%	8.3%	19.0%	7.7%

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Во државата властите создаваат услови за непречено практикување на религијата на религиозните заедници и групи?	Целосно се согласувам	548	49.7%	51.0%	48.3%	52.9%	50.3%	46.2%
	Донекаде се согласувам	334	30.3%	28.5%	32.2%	30.9%	29.6%	30.4%
	Донекаде не се согласувам	84	7.6%	7.7%	7.5%	5.8%	5.6%	11.2%
	Воопшто не се согласувам	64	5.8%	6.0%	5.6%	6.1%	4.6%	6.8%
	НЗ/НО	73	6.6%	6.9%	6.4%	4.3%	9.9%	5.5%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Во државата властите создаваат услови за непречено практикување на религијата на религиозните заедници и групи?	Целосно се согласувам	59.8%	22.6%	40.4%	60.0%	24.4%	58.3%	47.6%	69.2%
	Донекаде се согласувам	19.7%	56.9%	48.1%	19.9%	56.2%	25.0%	23.8%	7.7%
	Донекаде не се согласувам	8.0%	7.3%	3.8%	8.0%	7.0%	8.3%		15.4%
	Воопшто не се согласувам	6.7%	3.6%	3.8%	6.6%	3.8%		9.5%	7.7%
	НЗ/НО	5.8%	9.5%	3.8%	5.5%	8.6%	8.3%	19.0%	

Младинска религиска писменост

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Во државата религиозните групи можат непречено да го остваруваат правото да ги подучуваат граѓаните за религија на места или храмови посебно одредени за тоа?	Целосно се согласувам	564	51.1%	54.0%	48.1%	48.3%	53.8%	51.2%
	Донекаде се согласувам	328	29.7%	26.4%	33.3%	31.2%	29.8%	28.3%
	Донекаде не се согласувам	55	5.0%	5.1%	4.9%	4.0%	5.1%	5.7%
	Воопшто не се согласувам	29	2.6%	2.3%	3.0%	2.3%	3.0%	2.6%
	НЗ/НО	127	11.5%	12.3%	10.7%	14.2%	8.3%	12.2%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Во државата религиозните групи можат непречено да го остваруваат правото да ги подучуваат граѓаните за религија на места или храмови посебно одредени за тоа?	Целосно се согласувам	61.0%	27.7%	26.9%	61.9%	27.6%	41.7%	23.8%	61.5%
	Донекаде се согласувам	18.3%	58.8%	48.1%	18.2%	57.1%	25.0%	42.9%	7.7%
	Донекаде не се согласувам	5.1%	4.4%	5.8%	5.3%	4.8%			7.7%
	Воопшто не се согласувам	2.3%	3.6%	1.9%	2.2%	3.8%		4.8%	
	НЗ/НО	13.3%	5.5%	17.3%	12.5%	6.7%	33.3%	28.6%	23.1%

		ВКУПНО		Пол		Возраст		
				Машки	Женски	18-24 г.	25-30 г.	31-35 г.
Број на испитаници		1103	100%	569	534	346	372	385
Во државата, религиозните заедници и граѓаните можат слободно да формираат образовни институции по веронаука, да ги образуваат своите членови и да формираат студентски домови за таа намена?	Целосно се согласувам	420	38.1%	40.4%	35.6%	33.5%	41.1%	39.2%
	Донекаде се согласувам	222	20.1%	17.6%	22.8%	21.4%	20.7%	18.4%
	Донекаде не се согласувам	108	9.8%	8.1%	11.6%	9.8%	7.3%	12.2%
	Воопшто не се согласувам	93	8.4%	7.0%	9.9%	7.8%	6.2%	11.2%
	НЗ/НО	260	23.6%	26.9%	20.0%	27.5%	24.7%	19.0%

		Етникум			На која религија припаѓате?				
		Македонец	Албанец	Друго	Православна	Исламска	Друго	Атеист	НЗ/НО
Број на испитаници		777	274	52	742	315	12	21	13
Во државата, религиозните заедници и граѓаните можат слободно да формираат образовни институции по веронаука, да ги образуваат своите членови и да формираат студентски домови за таа намена?	Целосно се согласувам	47.1%	15.3%	23.1%	47.8%	16.5%	50.0%	23.8%	15.4%
	Донекаде се согласувам	16.1%	29.6%	30.8%	15.5%	30.8%	8.3%	23.8%	30.8%
	Донекаде не се согласувам	8.9%	13.5%	3.8%	8.4%	12.4%	8.3%	14.3%	23.1%
	Воопшто не се согласувам	6.8%	13.5%	5.8%	6.7%	11.7%	8.3%	14.3%	15.4%
	НЗ/НО	21.1%	28.1%	36.5%	21.6%	28.6%	25.0%	23.8%	15.4%

ISBN 978-608-66589-0-8